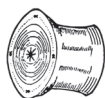

ကညီအတၢ်ခၢ်စၢ် တဲစၢ် ဒီးလၢလၢထုသန့

**History and Traditional Judicial System of
the Karen People**

ကျိၣ်တၢ်ရၤလီၤလံာ်လဲၣ်တၢ်မၤကရူၢ်
Drum Publication Group

History and Traditional Judicial System of the Karen People
ကညီအတ်စံဉ်စိးတဲစိးဒီးလုာ်လုာ်ထူသနူ (ကညီကျိာ်)

Drum Publication Group
P.O Box 66
Kanchanaburi 71000
drum@drumpublications.org
www.drumpublications.org

November 2006

ISBN - 974-94605-7-X

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီ

၁. ထံဆဲးမဲးယွၢ	၁
၂. တၢ်ဃုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးပှၤကညီအဂ့ၢ်	၆
၃. ပှၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ	၁၂
၄. ကွဲးကယုၣ်စိၤပၤ	၁၆
၅. ပှၤကညီဒီးစိၤလိၣ်စိၤပၤအစိၤ	၂၀
၆. ပှၤကညီကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးတၢ်သးဝံၣ်	၂၂
၇. ဘျီၣ်	၂၆
၈. ကညီလုၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပီတု	၂၉

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ကျိၣ်တၢ်ရၤလီၤလံာ်လၢတၢ်မၤကၤရှၢၢ်မၤလၢထီၣ်တၢ်လၢကထုးထီၣ်ဘၣ်လံာ်လၢအဘၣ်ယး
ဒီးကညီလၢလၢထူသနူအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တဘျီအံၤတၢ်ထၢ
ဖျိၣ်အီၤလၢမၤလုၤမ့ၤကျိၣ်အလံာ်လၢအမၤ ကရၢၢ်ရိၢ်ရာသုတပဒေသာ အပူၤအခိၣ်
တီၤဖးဒိၣ်တနီၤဒီးဟံၣ်ဖျိၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤဒီးယုၢ်ကဒါက့ၤအမံၤလၢကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ
စိၤဒီးလၢလၢထူသနူအတၢ်စံၣ်ညီၣ်ပိတုန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်
ထံက့ၤမၤလုၤမ့ၤကျိၣ်အတၢ်ကွဲးလၢပယီၤကျိၣ်ဆူပုၤကညီကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢလံာ်အံၤအပူၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲကညီကလုာ်တဖၣ်အဂီၢ်ထံး, ကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ
စိၤတဆံးတက့ၢ်ဒီးလၢလၢထူသနူအဂီၢ်အဂၤတနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်ယု
သ့ၣ်ညါအီၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါအပူၤဒီးပုၤကွဲးလံာ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲဟံၣ်ဖျိၣ်
ကွဲးက့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

ဒ်သီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်ကဖျါလၢအမၤအတီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးအဂီၢ်ကွၢ်သတြီၤက့ၤ
ဝဲဒီးလံာ်လၢတၢ်ကွဲးတၢ်အီၤလၢပျါတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, စိၤသီအလံာ်တဖၣ်, ထါတဖၣ်
ဒီးပုၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤအတၢ်ကွဲးတဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်ဖိတဘျီအံၤဂ့ၤလၢတၢ်ကဟံၣ်အီၤလၢလံာ်ရိၢ်ဒီးတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပစံးဘျုး
ဘၣ်စ့ၢ်ကီးသရၢ်ဖးဒိၣ်မၤလုၤမ့ၤကျိၣ်လၢအဟ့ၣ်ပုၤအခွဲးလၢပကထုးထီၣ်ဘၣ်လံာ်
တဘျီအံၤအဂီၢ်လီၤ. လံာ်အံၤပနာ်လၢကကဲထီၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖျိၣ်လၢကိၣ်ဖိဒီးပုၤယု
သ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤတဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.

ထံဆဲးမဲးယွာ

လာပှၤကညီအကျိပှၤလာတနၢ်ဟူဘၣ် “ထံဆဲးမဲးယွာ” အဂ့ၢ်န့ၣ်တအိၣ်နီတကၤ ဘၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲလာပျၢၤပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလီၤလၢကီၢ်ပယီၤကလံးစိး (မဲခိၣ် ထံကျိအခံ) န့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီလာပျၢၤတဖၣ်မၤထါ, ဒိထါမုၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. ဝဲအဝဲ သ့ၣ်အလံာ်အလဲၢ်တအိၣ်ဒီးအခါတၢ်လၢအထံၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်မၤလုၢ်အုၣ်ထါတီၢ်နီၣ် ဖဲးယာ်ဝဲဒီးစိၣ်ခိဝဲဒၣ်ဆူဖိလံာ်တစါဘၣ်တစါလၢ “ထါ” န့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိပကွၢ်က့ၤ ထါတဖၣ်အယိပသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ပှၤကညီအလုၢ်အလၢဒီးတၢ်လၢအကဲထီၣ်တ့ၢ် အသးတဖၣ်သ့ဝဲလီၤ.

ထါတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်လီၢ်လာပှၤကညီဖိတဖၣ်အိၣ်ဝဲလာပျၢၤန့ၣ်မုၢ်ဝဲ, “ထံဆဲးမဲးယွာ” လီၤ. တၢ်ကိးလၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” မုၢ်လၢဝဲထံကျိတဖၣ်ယွာလီၤ ခိကဲမးမုၢ်ခိၣ်အခါမဲးတဖၣ်ယွာလီၤလၢထံအကျိန့ၣ်လီၤ.

ပှၤသးပှၤလာပျၢၤတဖၣ်အထါပူၤတဝဲနမုၢ်လဲၤဆူ “ထံဆဲးမဲးယွာ” န့ၣ်နကလဲၤ တုၤဆိဆူ “ထံဆဲးမဲးဘီ” ဒီးနမုၢ်လဲၤတုၤလၢဆၣ်ဒါမုၢ် --- အဖိလၢ်တိတိန့ၣ် နကလဲၤတုၤဆူတၢ်လီၢ်လၢအမုၢ်အလၢလၢတၢ်ကိးအိၤလၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” လီၤ. ထံဆဲးမဲးဘီစံးတၢ်န့ၣ်ကမုၢ်ဝဲတၢ်လီၢ်တတိၤတီၤလၢအအိၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံးစိး ဟ့ၣ်ဟီၣ်ထံကျိ (မ့) ထံကျိဘီအခိၣ်အယၤန့ၣ်လီၤ. မဲးလၢအအိၣ်လၢထံကျိဘီ (မြစ်ဝါမြစ်) အပူၤတဖၣ်အလွဲၢ်ဘီအယိတၢ်ကိးအိၤလၢ “ထံဆဲးမဲးဘီ” လီၤ.

ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်စိၣ်တဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်ကအိၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံၤစိး “ကိၣ်ဘၣ်” မဲးမ့ၢ်ခိၣ်တခါပၤသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိယၣ်စံၣ်န့ၣ်အထံခံအိၣ်လၢထံးဆဲးမဲးယွၤဒီးတံးတၢ်ပၤခိၣ်ဝံၤယွၤခိၣ်ဖျါတရူးကီၢ်ဒီးယွၤန့ၣ်လီၤဝဲဆူပစံးဖံးမးသမံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲၣ်ဒၣ်လၢပှၤတရူးဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါဝဲ “ယၣ်စံၣ်ထံကျိ” န့ၣ်အထံခံအိၣ်လၢတၢ်လီၤလၢပှၤကညီဖိတဖၣ်အိၣ်ဆိးဝဲအယိကိးဝဲလၢယၣ်စံၣ်ကျိ မ့တမ့ၢ် ကညီလိာ်ကျိန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပှၤကညီအထါလၢပျၢၤတဖၣ်အသိးမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးပမံၤပပှၤလၢပျၢၤတဖၣ်အတၢ်စံၣ်ယဲၤတဲၣ်စိၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဘၣ်ယးထံဆဲးမဲးယွၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်မ့ၢ်ဖျါလီၤကိၣ်ဒ်တၢ်ယဲၤမုၢ်န့ၣ်ဘၣ်ဆၣ်အိၣ်ဒီးအဂ့ၢ်အကျိလၢအကြးအဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထါလၢပျၢၤတဖၣ်တဲၣ် “ထံဆဲးမဲးယွၤ” မ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအမုၢ်အခုၣ်ဒီးပှၤပၤတၢ်လၢအခါဖဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ “ထိးမဲဟ်” န့ၣ်လီၤ.

ခိၣ်ဖျါဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်အတၢ်ဆိတလဲ, ပှၤကလုာ်တဖၣ်သုးလီၤသုးကျဲလၢအနံၤအါအလါအါအယိကိလၢတၢ်ကယုသ့ၣ်ညါ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” အိၣ်တွံအလီၤဖဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်မ့ၢ်အိၣ်ထီၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဒီးလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” ကစီဒီးန့ၣ်ပှၤလၢအစံးဆၢဝဲသ့န့ၣ်ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ပှၤတရူးဖိလၢအအိၣ်လၢယူၣ်န့ၣ်ဒီးတရူးကီၢ်ကလံၤစိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤတရူးဖိလၢအအိၣ်လၢကလံၤစိးတဖၣ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်တခါအံၤတမ့ၢ်ကသ့ဘၣ်. တၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီကလုာ်န့ၣ်တနီၤကအိၣ်ဒီးဒၣ်လၢတရူးကီၢ်ကလံၤစိးတုၤမုၢ်မဆါတနီၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်ပယီၤအလံာ်ထံးလံာ်ယွၤတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဘၣ်ယးပှၤကညီဟဲအိၣ်ထီၣ်ဒီးဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤထဲဒၣ်လၢပူၤလၢပျၢၤတဖၣ်အပူၤဒီးတၢ်တထံၣ်ဒီးလၢတၢ်စံၣ်စိၣ်တဲၣ်စိၣ်အတၢ်ကွဲးအဂၤနီတမံၤဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဝဲတပူၤယီၤဒီးတံး - မ့ၢ်မုၢ်အကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်တတီၤယီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖျါလာပုကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလီၤလာကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤစိးတကပၤဒီးဟဲလီၤ လာယိၣ်လိာ်ကျိအနံၤဒီးန့ၣ်လီၤဝဲတဆိတဆိဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲး ဖျါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ပုကညီဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤမ့ၢ်တဆိထဲန့ၣ်သန့ကုဟဲ လီၤဆိဝဲလာပုပယီၤဖိတဖၣ်အမဲာ်ညါန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပုကညီတဖၣ်ဟ်တုာ်ထါဘၣ်ဃး “ထံဆဲးမဲးယွာ” အါမးအယိ “ထံဆဲးမဲးယွာ” တခါအံၤကအိၣ်ထီၣ်ယာ်လာအသးလာ်ဘၣ်ဘၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်မ့ၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. ပ မ့ၢ်ကွဲးခိဖျါအဟဲလီၤလာကီၢ်ပယီၤကလံၤစိးဒီးအတၢ်န့ၣ်လီၤရၤလီၤအိၣ်ဆိးအသး န့ၣ်ပတယာ်သ့လာကညီပျီတဖၣ်ဟဲတုၤဆိဝဲလာကညီစှါတဖၣ်အမဲာ်ညါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လာပကဘၣ်ယုသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးဒီးထံဆဲးမဲးယွာအဂ့ၢ်တခါမ့ၢ်ဝဲတချုးပုကညီ ဟဲတုၤလာကီၢ်ပယီၤအဆၢကတီၢ်အခါမ့ၢ်လာကလံၤစိးထံကီၢ်တဖၣ်အပူၤပုသ့ၣ် ညါပုကညီအဂ့ၢ်အိၣ်ကစီဒီဒါဒီးမ့ၢ်အိၣ်တခါမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ကိးပုကညီကလုာ်တ ဖၣ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စါတဲစါတဖၣ်ဒီးသန့ထီၣ်ဝဲလာတရူး အတၢ်စံၣ်စါတဲစါတဖၣ်အဖီခိၣ်ဒီးတယာ်ဝဲ “ထံဆဲးမဲးယွာ” န့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကအိၣ်လာတၢ်လီၤတတီၤတီၤဝဲ “ကိၣ်ဘၣ်” မဲးမုၢ်ခိၣ်လာအအိၣ်လာတရူးကီၢ် ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲအိၣ်ဝဲတခါလာ “ယၣ်စံၣ်” ထံကျိန့ၣ်အထံခံအိၣ်လာ တံဘဲးတၢ်ပၤခိၣ်တၢ်လီၤတဖၣ်ဒီးခိၣ်ဝဲတရူးကီၢ်အယိပုတရူးဖိတဖၣ်သ့ၣ်ညါ လာထံကျိအံၤအခံအိၣ်ဝဲပုကညီတဖၣ်အိၣ်တၢ်အလီၤဒီးကိးဝဲလာ “ယၣ်စံၣ် ကျိ” မ့တမ့ၢ် “ကညီလိာ်ကျိ” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤဖျါလာအမ့ၢ် “ယၣ် (မ်) (ယမ်)” မ့တမ့ၢ် “ယၣ် (ယံ)” မ့တမ့ၢ် “ယၣ် (နံ) (ယနံ)” တဖၣ်န့ၣ်တၢ်ထံၣ်အီၤဝဲ (၁၉၁၆ ခုနစ် မြန်မာနိုင်ငံရေး ဟောင်းကမ္မည်းကျောက်စာသုတေသနအစီရင်ခံစာ) အပူၤဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလာ ပုကညီအစၢၤအသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဘူးလိာ်အသးဒီး “ကါ (မ်)ယၣ်” (ကမ်းယံ) ကလုာ်လာအအိၣ်လာကီၢ်ပယီၤအတၢ်စံၣ်စါတဲစါအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, “ယီၣ် (ဝ်)

ယောဝ်” ဒီး “မိၣ် (မြောင်)” ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢယုၣ်န့ၣ်တဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီလၢအအိၣ်လၢကလံၤစိးတဖၣ်န့ၣ်ယုၣ်တဖၣ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်တၢ်လီၤသီတတီၤ ဘၣ်တတီၤဒီးဟဲလီၤဝဲဆူယိၣ်လီၤကျိၤ, မဲခိၣ်ကျိၤတဖၣ်ဒီးတဆိဘၣ်တဆိတုၤလီၤ ဝဲဆူကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. အယိၤဖျါဝဲလၢကညီအအိၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်တုၤဝဲလၢ ကလံၤစိးတံးဘဲတၢ်ပၤခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤကညီအထီလၢပုၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ် ဖျါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. “ယၣ် (ယန်)” ကလုာ်န့ၣ်လၢတၢ်ဟ်ဖျါတုၤအီၤတဖၣ်မ့ၢ်ပမိၢ် ပၢ်ဖဲလၢပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤပကထံၣ်ဘၣ် “ယၣ် (ယန်)” အကလုာ်န့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ကါမ်ယၣ် (ကမ်းယံ), ကယါ (နီ) (ကယန်း), ကယါ (ကယား), ကယုၣ် (ကညီ), ယၣ် (မ်) ဘိၣ် (ယမ်ဘော်), ယၣ် (မ်) တလဲး (ယမ်တလဲ) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိၤတၢ်လီၤလၢယၣ် စံၣ်ကျိၤ, မဲခိၣ်ကျိၤဒီးယိၣ်လီၤကျိၤအခံအိၣ်တၢ်အလီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တုၤဝဲကညီအအိၣ် မ့တမ့ၢ် ယၣ် (ယံ) အအိၣ်တဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လီၤဆိးထံး “ထံဆဲးမဲးယွၤ” န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်မၤထီဘၣ်ဃးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်ဆိးတုၤဝဲဒ်လၢလၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

၁.	ပမ့ၢ်အိၣ်လၢယိၣ်အခံ	ပပုၢ်အိၣ်လၢယိၣ်အခံ
	ယုၣ်အထူယုၣ်တဘၣ်ဒီး	ယုၣ်အယွၤယုၣ်တဘၣ်ဒီး
	လူၤယုၣ်ထူလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး	လူၤယုၣ်ယွၤလၢသ့ၣ်ခိၣ်ထံး
	နၤဒီးယၤပယွၤအိၣ်ဒီး	လူၤယုၣ်က့ၤလၢယုၣ်ကီၢ်ခံ
	ထံမ့ၢ်အိၣ်လၢယုၣ်ကီၢ်ခံ	ကီၢ်မ့ၢ်အိၣ်လၢယုၣ်ကီၢ်ခံ
	ဖိဒ်အိၣ်ဖိဒ်တညံး	ဖိသၣ်အိၣ်ဖိသၣ်တညံး
	ဖိဒ်လီၢ်ကွဲးယုၢ်ရံးရံး	နၤဒီးယၤဒိၣ်ဒိၣ်ဆိးဆိး
	သးသယုၢ်ဆါထံၣ်ဘၣ်ဒီး	

၂။ မိၢ်အိၣ်ယုၤယၤလၢလၢလၢ မိၢ်အိၣ်ယုၤယၤလၢလၢလၢ
မိၢ်အိၣ်မိၢ်သံသဒၣ်ယၤ မိၢ်အိၣ်ပၢ်သံသဒၣ်ယၤ
ယသးထီၣ်ယစံၣ်လီၤဟး ယသးဖျိးယစံၣ်လီၤဟး
ယဟးပၢ်လၢထံအဝါ ယဟးပၢ်လၢကီၢ်အဝါ
ထံအဝါတမ့ၢ်အိၣ်ယၤ မ့ၢ်န့ၢ်ယၤလၢနီၣ်ခိၣ်လါ

သ့ၣ်လီၤက့ၤပခူလၢထး သ့ၣ်လီၤက့ၤပဝုၢ်လၢထး
ဟံၣ်ဆဲးခိၣ်တၢ်မုၢ်ယၢ်ဝါ ဟံၣ်ဆဲးလၢတၢ်မုၢ်ယၢ်ဝါ
အိၣ်ကုၢ်ဖိဆဲးအါဆဲးအါ အိၣ်ပှၤဖိဆဲးအါဆဲးအါ
အိၣ်ကုၢ်ဖိဆဲးယဲၢ်ကယၤ အိၣ်ပှၤဖိဆဲးယဲၢ်ကယၤ
ယသးထီၣ်ယစံၣ်လီၤဟး ယသးဖျိးယစံၣ်လီၤဟး

“ထါ” လၢထးတယုၢ်န့ၢ်မ့ၢ်မတၤကွဲးဒီးကွဲးတၢ်ဝဲလၢအခါဖဲလဲၣ်န့ၢ်မတၤမးတသ့ၣ်
ညါဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်တယၢ်လၢကကွဲးတၢ်ဝဲဖဲတချုးပှၤကညီတဖၣ်ဟဲတုၤဆူ
ကီၢ်ပယီၤပူၤဒီးဖဲအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤကလံၤစိး “မဲခိၣ်” ထံကျိအခံအခါန့ၢ်လီၤ.

ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီကလုာ်န့ၢ်တဖၣ်န့ၢ်
ဟဲလီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်လၢမိၣ်ကိ (မ့ၢ်ဂီၢ်) ကလုာ်ဖးဒိၣ်တကလုာ်လၢအအိၣ်လၢအ့ၣ်
ကီၢ်မိၢ်ပှၤခါၣ်သးန့ၢ်လီၤ. ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢပှၤကညီတဖၣ်
ခိၣ်မိၣ်ကိလံၤယါ, တံဘဲဒီးယုၢ်န့ၢ်တဖၣ်ဝံၤဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤပူၤန့ၢ်လီၤ.
လၢတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီအဆိကတၢ်တဖုလၢ
အဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၢ်ဖဲဘၣ်စံၣ် ၁၁၂၅ ဒီးခံဖုတဖုန့ၢ်ဖဲဘၣ်စံၣ် ၇၃၉
န့ၢ်လီၤ. ပမ့ၢ်ကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်အီၤလၢထးတဖၣ်န့ၢ်ပကထံၣ်ဘၣ်
လၢ “ထံဆဲးမဲးယွာ” လၢပှၤကညီဖိတဖၣ်စံၣ်ယဲၤတၢ်ဒီးဒိတၢ်လၢထါန့ၢ်ကမ့ၢ်တၢ်
အမ့ၢ်ဖဲယဲၤန့ၢ်လီၤ.

တံးဃုသုဉ်ညါဘဉ်ဃးပုၤကညီအဂီၢ်

ပုၤကီၢ်မုၢ်န့ၣ်ဖိလၢအဃုသုဉ်ညါဘဉ်ဃးကညီကလုာ်န့ၣ်အဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဃုထံၣ်အကလုာ်ကလုာ်လၢအဘဉ်ဃးတံးစံစိးတံစိးအဂီၢ်လၢကီၢ်ပယီၤပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟံးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါလၢကန့ၣ်ဝဲလၢအဖျါလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးကွဲးတၢ်အတၢ်ဃုသုဉ်ညါဘဉ်ဃးပုၤကညီကလုာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်အတၢ်ဟဲတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအဂီၢ်န့ၣ်တဲဒိဒုဉ်ဝဲလၢထါ မ့တမ့ၢ် တံးစံးဃဲလၢပျါတဖၣ်လီၤ. တံးကွဲးလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကဖျါဂ့ၢ်န့ၣ်တၢ်တထံၣ်ဘဉ်ဒီးအီၤနီတမံးဒီးဘဉ်. အဲဒိဒီးဟ်ဖျါထီၣ်ဘဉ်ဃးပုၤဃုသုဉ်ညါတံးစံစိးတံစိးလၢကီၢ်မုၢ်န့ၣ်ဒီးကီၢ်ပယီၤတဖၣ်အတၢ်ကွဲးလၢ ၁၉ ယၢဖျိၣ်နံၤအတၢ်ပူၤဒ်လၢလၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

အမဲရကၤဘျါထံပုၤစိာ်တၢ်သးခုကစီၣ်လၢအမုၢ်ဒီးကထၢၣ်ဖရါစူးမ့ၢ်စံးကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ကမ့ၢ်ပုၤအံၣ်စရုလးဖိအလီၤမၢ်တန့ၣ်သ့သ့လီၤ. အတၢ်ကွဲးအံၤဘဉ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်အီၤလၢ ၁၈၃၄ နံၣ် Missionary Magazine တၢ်သးခုကစီၣ်မဲးကစံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဖဲအကွဲးကဒါက့ၤလံာ်ဘါမါ Burmah လၢ ၁၈၆၀ နံၣ်န့ၣ်ထူးကွံာ်ဝဲအတၢ်ထံၣ်လၢပုၤကညီမ့ၢ်ပုၤအံၣ်စရုလးဖိလၢအလီၤမၢ်တန့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲလံာ်ဝဲန့ၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီကျိာ်န့ၣ်မ့ၢ်ယီၤတရူးအတၢ်ကတိၤဒီးအတၢ်လီၤစၢၤလီၤသွဲၣ်လီၤကံလိာ်အသးအါဒိၣ်လၢတရူးအယိဘဉ်သ့သ့ကမ့ၢ်ပုၤတရူးဖိတဖၣ်သ့သ့န့ၣ်လီၤ.

ဒီးကထာ်ခရီး(၆) Dr. Cross လၢအမ့ၢ်ပုၤမၤတၢ်သးခုကစီၣ်တဂၤလၢအမၤတၢ်တၢ်လၢတီၢ်အူၤထံတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဂၤတဲၤလၢပုၤကညီမ့ၢ်ကလုာ်တကလုာ်လၢအဟဲလီၤတုၤဆိကတၢ်ဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤပယီၤဖိတဖၣ်ကိးအဲၤသ့ၣ်လၢ “ကရင်” ခိဖျိအဲၤသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတဖၣ်လၢအ (ယၣ်ကျေး) တရၢ်တစၢ်လၢတကလုာ် မ့တမ့ၢ် ဟဲတုၤလီၤဆိလၢပုၤဂၤအမဲၣ်ညါ (အရင်) အယိသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. အဲၤတဲၤအါန့ၢ်အန့ၢ်ပုၤကညီတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်လၢအအိၣ်ဟံၣ်စၢၤလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤစိးမူးတမးပိၣ်ကျိၤတခီပၤန့ၣ်လီၤ.

စၢ်(၇)အါသၢၣ်ဖဲရါ (Sir Arthur Phayre) တခီတဲၤလၢတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤလံာ်ဖးဒိၣ် (မဟာရာဇဝင်) အပူၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်လၢပုၤကလုာ်လၢအဟဲလီၤဆူကီၢ်ပယီၤလၢကလံၤစိးတကပၤအိၣ်ဝဲသၢကလုာ်လၢအမ့ၢ်ပုၤ (ပျူ) ကါ(မ်)ယၣ် (ကမ်းယံ) သး(ဖဲး) (သက်စက်) အကျါကါ (မ်)ယၣ် တကလုာ်န့ၣ်ဆိတလဲကိးက့ၤအမံၤမ့ၢ် “ကယုၣ်” န့ၣ်လီၤ.

ဟဲန့ၣ်မၤတ့ၣ်အဲ (မ်) အုၣ် (Henry Martin Ma) န့ၣ်မ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအယုသ့ၣ်ညါဘၣ်သးတရူးကီၢ်အတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤစိၤန့ၣ်လီၤ. လၢအဲၤအတၢ်ကွဲးအပူၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ပုၤကလုာ်လၢအထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢယိၣ်လိာ်ကျိ (Yang Fiver) တဖၣ်အမံၤန့ၣ်လီၤ. အဲၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲကယါ(န့) Ka Yang, ကညီ Ka Nyang ဒီးကယိ Ka Yaung တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိၤတဖၣ်အံၤဘူးလိာ်အသးဒီးတၢ်ကတိၤလၢအမ့ၢ်ကညီဖးဒိၣ်လီၤ. ကယါန့ၣ်ကအိၣ်ဟဲလီၤစၢၤလၢ Ka Yang ဒီး Ka Young ဒီးကညီန့ၣ်ကဟဲလီၤစၢၤလၢ Ka Nyang သ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်စိက့ၣ်အုး(၉)လူး(၆) Prof.G.H. Luce တဲၤပုၤကညီကျိၣ်တခါအံၤမ့ၢ်ဝဲတံးဝဲး-မ့ၢ်မၤကျိၣ်ကလုာ်ဒ်ပယီၤကျိၣ်အသိးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. မ့တထၢၣ်မၤရှၢၣ် (Mr. Mashall) တခီန့ၣ်ပုၤကညီတဖၣ်မ့ၢ် (ထိုင်း-တရုတ်) အကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

လၢဒီးကထၢၣ်ဒီး (Dr Dodd) အတၢ်ကွဲးတခါဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကလုာ်လၢအအိၣ်လၢ (အုၣ်ဒိၣ်-ခါနါ) ကလုာ်ဖျါအကျါတဖၣ်န့ၣ်ညီန့ၣ်ကိးလီၤအသးလၢ “ပုၤကညီ” (“လူ”) န့ၣ်လီၤ. လၢအိၣ် (Lao) အမၤအခိပညီစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်ဝဲပုၤကညီ န့ၣ်လီၤ. လၢလံာ် (The Thai Race) လၢဘၣ်တၢ်ကွဲးအိၣ်လၢ Dr.Dodd အပူၤန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကံယၣ်ဖဲ (Kiensen) လၢအအိၣ်ကီၣ်တဲၣ်ကလံာ်စီးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ပုၤကညီစၢ်ပၤလၢပုၤတဂၤအပုၤန့ၣ်လီၤ. ဝုၢ်ဝဲန့ၣ်မ့ၢ်ကီၣ်ကီၣ်တဲၣ်အဝုၢ်လီၤလံာ်လၢပုၤတဖျါန့ၣ်လီၤ. ခဲအံၤဝုၢ်အံၤလီၤပျီၤကွံာ်လံာ်န့ၣ်လီၤ.

စးပထုၣ်ကွၢ်အုၣ်(၌)ကြၢ်(န) (Capt.J.H Green) ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီကစၢ်ခိၣ်ဖိတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤတဲ မိၣ်-ခမၣ် (မွၢ်ခမၣ်) တၢ်ကတိၤကလုာ်ဒီးလီၤကလၢဝး- လဝးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

မုးစထၢၣ်ကွၢ် အၣ်(ရ်)” လိကဲ(န) (Mr. J.R Logan) အတၢ်ယုထံၣ်သ့ၣ်ညါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကတိၤန့ၣ်အိၣ်ဝဲန့ၣ်အိၣ်ဝဲလၢ (အုရၣ်ဝဒီၤတြၢ်မၤပုးတရၣ်(န) Irrawaddo - Brahmaputran) တၢ်ကတိၤကလုာ်အပူၤဒီးဘၣ်တၢ်လုာ်ဘၢအိၣ်လၢတရူးကျိၣ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်စိဒိၣ်လၢနီၤဖရံၣ် (Prof. De Lacouperie) ကွဲးတၢ်ဝဲတၢ်ကတိၤလၢညါလၢလံာ်တဘျီလၢတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (Amongst the Shans) ပုၤကွဲးလံာ်အမၤမုးစထၢၣ်ခိၣ်ကဟီ (Mr. Colquhoun) အပူၤန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ဟဲလီၤစၢ်လီၤသ့ၣ်လၢကလုာ်န့ၣ်လၢအအိၣ်လၢအုၣ်စၢ်ခါသးတဲး(စ) Tek မုတမ့ၢ် (Tok) ကလုာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခါနၢၣ်လံာ်အုၣ်အၣ်(ရ်)မဲးမဟီ (Col. A. R McMahon) ကွဲးတၢ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်အိၣ်လၢတရူး ကီၣ်ကလံာ်စီးဒီးအဝဲသ့ၣ်အပူၤအခိၣ်မ့ၢ် “ထိးမဲပၤ” န့ၣ်လီၤ. လၢခဲအဝဲသ့ၣ်သုးယီၤအသးဆူကလံာ်ထံးတကယၤဒီးခိၣ်ဝဲတၢ်လီၤလၢတၢ်ကိး

အီၤလၢ “ထံဆဲးမဲးယွၤ” (ဟ့ၣ်ဟီၣ်) ဒီးအိၣ်ဝဲတရူးကီၢ်ဖးယံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၣ်ဝဲတၢ်ဘိးဆီယံၣ်အတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်လၢတရူးတဖၣ်အအိၣ်ဒီးစးထီၣ်သ့ၣ်ကျိၣ်တဖၣ်ဖဲအခါဖဲန့ၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

မ့ၢ်ကျါအ့ၣ်ကဲး (Major Enrigneg) တခီဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ဟဲလီၤ. စၢၤလီၤသ့ၣ်လၢ (ယံၤ-တရူး၊ ထိုင်း - တရုတ်) အကလုာ်လုာ်တဖၣ်လီၤ.

တရူးအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤလၢဘၣ်တၢ်ကွဲးအီၤလၢသရၣ်ဒိၣ်စိၤဘလယုၣ်အံၤစိး(သ်)ဟ့ၣ်(လ်) (Prof. W. E.Soothill) လၢ ၁၉၂၉ နံၣ်မ့ၢ်, သရၣ်ဒိၣ်ခါလံၤစိးစလး (Rev. Charles Gutzlaff) လၢအကွဲးတၢ် (Ancient and Mordern) ခါပူၤကွံာ်ဒီးခါခဲအံၤတရူးအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢဖဲ ၁၈၃၄ နံၣ်န့ၣ်တရူးကီၢ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲအကလုာ်ကလုာ်ဒီးကညီကလုာ်လုာ်တဖၣ်ဟးထီၣ်လၢတရူးကီၢ်အပူၤဒီးဟဲလီၤဆူကလံၤထံးတကပၤဖဲ (AD ၇၃၉) နံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢတရူးကီၢ်အပူၤခဲလၢခဲဆုလၢသၢနံၣ်အတီၢ်ပူၤဒီးဟဲတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၄၁ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်စထၢၣ်မဲး(က)ဒီကီၢ်လ် (Mr. MCDongal) တခီတဲတၢ်ဝဲလၢပုၤကညီလၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤကလိာ်အသးဒီးပုၤကညီလၢအအိၣ်လၢဘိနံၣ်ယိၣ် (Borneo) ကိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စံၣ်စံၣ်လူဝံး(စ်) (C.C Louis) တခီန့ၣ်ဝဲလၢပုၤကညီလၢအိၣ်လၢတရူးကီၢ်တဖၣ်န့ၣ်ဟဲလီၤဆူကလံၤထံးတကပၤလၢမဲခိၣ်ထံကျိဒီးဆူယိၣ်လိာ်ကျိတဆီဘၣ်တဆီဒီးတုၤဆူယိၤကီၢ်တၢ်လုၢ်ခိၣ်ဒီးကယါကီၢ် (ကရုၢ်နံၣ်ကီၢ်) န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒိၣ်ကွီ(နံ)ဟဲးကနံၣ် (Rev. John Hackney) တဲဝဲကညီကလုာ်တဖၣ်တမ့ၢ်ပုၤဒုၤတြိဖိတဖၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်လၢစိၤအိၣ်လးကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤ

ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလၢကီၢ်ဘၢဘူလိၣ် (Babylon) ဒီးသုးယီၤ အသးကယိကယိဆူကီၢ်မိၣ်ကိလံယါ (Mongolia) တၢ်ကံးစတၢ် (Tarkistan) ဒီးဟဲတုၤလီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၃၉ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ (ကရင်ရာဇဝင်) လၢအူစီကွဲးတဘျီအပူၤဟ်ဖျါထီၣ် ဝဲပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်တၢ်ဝဲပကိရိမး, ရခါၣ်ရိမးဒီးတနီၤသရံၣ်ရိမးတဖၣ်အပူၤတ ချးလၢဘူးဒးကစၢ်ကိတမးအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီဒီးတလၢၤနီၢ် (ဝေါထိုင်းနွံမွဲ) တဖၣ်န့ၣ်ဟဲတုၤဆိလၢကီၢ်ပယီၤပူၤလၢပျၢၤလံၤလံၤဒီးသ့ၣ်ထီၣ် ခူဝ်ဒီးအါထီၣ်ကိထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအတၢ်ကွဲးလၢလၢ်ဘျီဘၣ်အတၢ်ဟ်ဖျါ (The Archxacological Survey) ၁၉၁၆ နံၣ်အပူၤကွဲးဖျါထီၣ်ဝဲလၢပှၤကညီတဖၣ် န့ၣ်အစၢၤသ့ၣ်ဘူးလိာ်အသးလၢကါ(မ်) ယၣ်ကလုာ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤအ တၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ယီၣ်(ဝ်)ဒီးမိၣ် (မြောင်) လၢအအိၣ်လၢယုၣ်န့ၣ်တ ဖၣ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

အူထိယံၣ်လၢအအိၣ်လၢဟၣ်သၣ်ဝတံၢ်, ကွီးတၢ်တဂၤအတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအပူၤဟ် ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “ပၣ်ဒး” သဝီလၢအအိၣ်လၢကွီးတၢ်ဝုၢ်အကပၤန့ၣ်ဘၣ်တၢ်သ့ၣ် ထီၣ်အီၤလၢတလၢၤနီၢ်တဖၣ်လၢအပူၤကွံာ် ၂၆၀၀ နံၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢအဝဲအတၢ် ဟ်ဖျါအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲယုာ်ဒီးကွီၣ်တၢ်, တလၢၤနီၢ်ဒီးပယီၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤတ ကးဘၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်ဂီၤတၢ်ဖိၣ်, လၢ်ဘျီဘၣ်အကူအခီလၢတၢ်ခူၣ်န့ၢ် အီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်လၢ်ယီၣ်ဝုၣ်အကဟီၣ်ကပၤတဖၣ်အတၢ်လၢအကွဲးဖျါထီၣ်တၢ်ဝဲတ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတလၢၤနီၢ်တဖၣ်အတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလီၤတံၢ်လီၤ ဆဲးလၢလၢပှၤကညီတဖၣ်အိၣ်ဟဲလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤတချးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်ဟဲ န့ၣ်လီၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢပှၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤ တၢ်တအိၣ်နီတမံၤဒီးအိၣ်ဒၣ်ထဲ “ထါ” တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပမ့ၢ်ကွၢ်ပှၤယုသ့ၣ်ညါတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤတဖၣ်အတၢ်ကွဲး, တၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢထးန့ၣ်ပကထံၣ်ဘၣ်လၢကညီတကလုာ်န့ၣ်အိၣ်ဟဲလၢယိၣ်လိာ်ကျိးဒီးမဲခိၣ်ကျိအကလံၤထံးဒီးဟဲလီၤဝဲဆူကလံၤစိးတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ. ၆ AD ၇၀၀ ဒီး ၈၀၀ ဖှိၣ်န့ၣ်တဖၣ်အပူၤန့ၣ်အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်န့ၣ်လီၤဝဲဆူကီၢ်ပယီၤလၢယဲသ့ (ရမည်းသင်း) ဒီးတီအူအမုၢ်ထီၣ်ဒီးန့ၣ်လီၤအိၣ်ဝဲတဆိဘၣ်တဆိကယီၤကယီၤန့ၣ်လီၤ. ဒီးအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးပှၤကတိၤ (တံဘဲး - မ့ၣ်မၣ်) တၢ်ကတိၤအူၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်ဒီးမုၢ်မဆါတနံၤအံၤတၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်အကျိၤဟဲလီၤတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီအတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤ

ပုၤကညီစံးတၢ်န့ၣ် : ပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်အိၣ်ဟဲတုၤဆူကီၢ်ပယီၤအပူၤဖဲ AD ၇၀၀ န့ၣ်လီၤ. တချုးစိၤပၤအနီၣ်ရထၣ်ပၤတၢ်ဖဲ ၁၀၄၄ နံၣ်ပူၤဒီးမိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲလၢကီၢ်ပယီၤလၢ်ခီၣ်န့ၣ်လီၤ. အယိပုၤကညီတဖၣ်စ့ၢ်ကိးကအိၣ်ဒီးအခိၣ်အနၢ်လၢအပၤအိၤဆၢအိၤဒၣ်ဝဲသ့ၣ်သ့ၣ်လီၤ. (ဇေယျတံဆိပ်ကျမ်း) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤကညီတဖၣ်ပၣ်ယုၣ်လၢယိၤကလုာ်သၢဆံအကျါလီၤ.

လၢပယီၤအလုာ်ဇိၤထါဇိၤ (မှန်နန်းရာဇဝင်) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ “သက်နှင့်ရခိုင်နှိုင်းပြိုင်တောင်သူ၊ ယူကမ်းယံယော၊ ထားဝယ်နောက်၊ မျိုးသတ္တ” ဒီး ဖဲအတဲဘၣ်ယးကါမ်ယၣ် (ကမ်းယံ) အဂ့ၢ်န့ၣ်တဲဝဲကါမ်ယၣ်တဖၣ်န့ၣ်စးထီၣ်အိၣ်လၢဝံၣ်သၣ်တွဲဒီးကစၢ်နွံဖျါၣ်ကီၢ်ရၣ်နွံဘၣ် (တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်) မ့ၢ်ဂ့ၤ, သရၣ်လၢအကွဲးတၢ်စံၣ်စိၤတဲၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤလၢအအိၣ်လၢဝံၣ်ပံၣ်အမုၢ်န့ၣ်ယိၣ်လိာ်ကျိအကၢ်ခိၣ်တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကါမ်ယၣ်တဖၣ်အယိတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်ကဟဲလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်လၢကါမ်ယၣ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးကစၢ်ကိတမးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ကီၢ်သူးဝနးဘူၣ်မံး (သုဝဏ္ဏဘူမိတိုင်း) န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢကရၣ်နကး (ကရုဏ္ဏကတိုင်း) န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်အဆၢကတီၢ်ပုၤကရၣ်နကးဖိလၢအအိၣ်လၢပၤထံးတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအိၤလၢ (မွန်)န့ၣ်လီၤ.

ပုဂံကရင်နကးဖိလၢအအိၣ်လၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျါတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢ
ကရၣ်(နံ) (ကရၣ်) ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲအသးဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကကဲထီၣ်
ဝဲကယုၣ် (ကရၣ်) န့ၣ်လီၤ. ပုဂံလၢအအိၣ်ဒီးမိၣ်လၢကိၢ်လၢနိတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိး
အီၤလၢ “မိၣ်-ကယုၣ်” မိၣ်-ကညီ (ကညီပိုင်) တဖၣ်တုၤမုၢ်မဆါတနံၤအံၤ
န့ၣ်လီၤ.

လၢသီလးသၣ်ရထးဒံၣ်ပနံၣ် (သောဠသာရဠဒိပနီကျၢ်မး) အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢပုၤ
သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်မၤခးမၤသံၣ်လၢအစု, ဘၣ်ထီၣ်လီၤဘုအသိတၢ်ကိးအီၤလၢ
ပၣ်လံးကျိၣ်လၢ (ကရး) ကရဒီးဝဲဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထီၣ်န့ၣ်ပၣ်လံးကျိၣ်ဟးဂီၤဒီး
တၢ်ကိးအီၤလၢ “ကယုၣ် (ကရၣ်)” န့ၣ်လီၤ.

ဖူယီၢ် (ဒုံရၣ်) : ဝဲကစၢ်ကိတမးတချုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ်ကစၢ်ကွၢ်ကဘီလု
လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ (ဗန္ဓဝဂီၢ်) န့ၣ်အိၣ်လၢယိၣ်လိာ်ကျိၣ်လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ
(အဿကဏ်နဒိ) အမုၢ်ထီၣ်တခီဒီးလၢကွၢ်ကဘီလုအခိၣ်ထံးန့ၣ်အိၣ်ဒီးပုၤဒိၣ်ပုၤ
ယိာ်လၢတၢ်ကိးအံၤလၢပုၤပအၣ်ဝနး (ပအာဂုၣ်) န့ၣ်လီၤ. ဝဲန့ၣ်ပုၤလူၤပုၤ (နၤ
ပုၤ) ပုၤကညီတဂၤလၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါလၢတၢ်ကိးအီၤလၢလးစွဲန့ၣ်အိၣ်တုၤလၢ
လုတဖျါလၢတၢ်ကိးအီၤလၢ (ဆဒ္ဒန်ဂူ) အကိပူၤလီၤ.

ဆၢကတီၢ်ဝဲန့ၣ်ဘၣ်ဝဲကရၣ်နကးစီၤပၤ (တလၢနီၢ်စီၤပၤ) တဂၤဒုးပျီကွံာ်ဝဲယိ
(ယွန်း) ပုၤပူထီၣ်တၢ်တ ဖၣ်ဝံၤအလီၢ်ခဲဟဲအိၣ်ဝဲဝဲ ဒုၤဟန (ဒေါန) လၢတၢ်ကိးအီၤ
လၢတီၢ်နီၢ်ကစၢ်အကပၤနွံလၢယၣ်ယၣ်န့ၣ် လီၤ.

နၤပုၤလးစွဲလဲၤဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်စီၤပၤလၢတၢ်ညၣ်ယိမံ, ကၣ်မံတဖၣ်အသိစီၤပၤအ
သးခုဒီးအဲၣ်အီၤဒိၣ်မးလီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အသိစီၤပၤဟ့ၣ်သါအီၤလၢစီၤပၤတၢ်လၢက
ပီၤယဲၢ်မံၤဒီးဟ့ၣ်အီၤမံၤလၢသၣ်ကပီၤလၢအမုၢ်လုးဒးယိဒးယၣ်စၣ်ဒီးမၤအသ့ၣ်

ထီၣ်ခူဝ်ဖဲပှ်ဒိၣ်ပအၣ်ဝနးလီၤ. ဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲဘၣ်ဒဝးကံၣ်ရံၣ်ကစၢ် (ကွၢ်ကဘိ), ပှ်ဒိၣ်ပအၣ်ဝနးဒီးမိၣ်, လဝးတိသူ, ပအိၣ်, ပှၤကညီသဝိလၢအအိၣ်တၢ်ကပိၣ် ကပၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခဲအံၤပအၣ်ဝနးဝ်လီၤလံၤန့ၣ်နကထံၣ်ဘၣ်အိၤဝဲကွၢ်ကဘိအကပိၣ်ကပၤတၢ်လီၤ လၢပကိးလၢထၣ်ကဝုးသဝိအကပိၣ်ကပၤဝ်လီၤလံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ပှၤဝမိၣ် ဖိတဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးဒီးကိးဝဲဝ်အံၤလၢမိၣ် (တလၢနီၢ်) ကျိၣ် ခုံကရၣ် (ကညီဝ်) ဒီးဝဲတၢ်ဆၢကတီၢ်ဆိတလဲကွၢ်အသးတဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်ကထီၣ် က့ၤလၢ “ဒုံရၣ်း (နူယီၢ်)” န့ၣ်လီၤ. ကညီပှၤတဖၣ်ကိး “ဒုံရၣ်း” လၢ (ဒုံရၣ်း) ဒီးကညီစှၢ်တဖၣ် ကိးလၢနူယီၢ်လီၤ. အခိပညီမ့ၢ်ဝ်လီၤလံၤလီၤ.

(မွၢ်ရာဇဝင်ကျမ်း) လၢတၢ်ကွဲးတၢ်အိၤဝဲဘိတီၣ်မ့တယါ (ဘိုးတော်မင်းတရား) အစၢ်ဝဲ ၁၁၄၄ နံၣ်န့ၣ်တၢ်ကွဲးကျိၣ်ထံက့ၤဆူပယီၤကျိၣ်ဒ်အံၤတချုးလၢကစၢ်ကီ တမးအိၣ်ဖျဲၣ်ထီၣ် ၁၄ နံၣ်တုၤလၢအသံဝံၤအလီၢ်ခဲအနံၣ် ၁၆၀၁ နံၣ်ဝဲကီၢ် သုးဝနးဘူၣ်မံ, သုးဒမးဝတံၢ်ကီၢ်သထူၣ်န့ၣ်တုၤလၢစီၤပၤမနူဟၣ် (သုးနူး) အစၢ် ဒၣ်လၢဝ်အိၣ်ဝဲတဝ်လၢတၢ်ကိးအိၤလၢပအိၣ်ဝနးဝ်ဒီးဘၣ်တၢ်ပၤအိၤလီၤစီၤပၤ ပအၣ်ဝနးယၣ်စၣ်န့ၣ်လီၤ.

လးစွဲ မ့တမ့ၢ် လုးဒးယီဒးယၣ်စၣ် (လုးဒးယုး) စီၤပၤန့ၣ်အိၣ်လၢစီၤပၤတံးသး သဲကံးအဖိလၢ်ဒီးပၤဝဲဝ်ပအၣ်ဝနးဒ်ပှၤပၤဝ်တဂၤအသိး ၂၁ နံၣ်ယၣ်ယၣ်ဝံၤ အလီၢ်ခဲဝဲ (ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၁၁) နံၣ်န့ၣ်စီၤပၤတံးသးသးကးလၢအအိၣ်လၢ သုးဘံန့ၣ်ကရးဝ် (သုဘိန္ဒနဂရမြို့) ကရၣ်နကးကီၢ် (ကရုဏ္ဏကတိုင်း) စူးကွံၣ် အသးန့ၣ်လီၤ. ကတီၢ်ဖဲန့ၣ်မ့ၢ်လၢစီၤပၤတအိၣ်လၢနီတဂၤအယိပအၣ်ဝနးစီၤပၤ လုးဒယုးထုးဖးအကီၢ်ဒီးကထီၣ်ဝဲစီၤပၤလီၤ. အဝဲကဲစီၤပၤခဲလၢ်အနံၣ် ၅၁ နံၣ်ဒီး စူးကွံၣ်အသးဝဲအသးအိၣ် ၈၆ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

စီပမနုးဟင် (သုးနုး - မနီဟရံ) လာအအိင်လာကီသုးဝနးဘူမံးသုး
ဒမးပူင်ရးသုးဒမးဝတံင်ကီသထူင်န့ကဲထိင်စီပမနုးအသးအိင် (၁၈) နံင်
ဒီးလဲယုဝဲပအင်ဝနးစီပမနုးလာအသးအိင် (၁၉) နံင်တကန့လီ. မှ်
လာပအင်ဝနးစီပမနုးညါလာအကြိဆာစီပမနုးဟင်တန့အယိတအဲဒီး
ဟင်လီအဖိမုင်ဘင်ဆင်ဘင်ဟင်လီဝဲန့လီ. တံအံမုတံဟ်ဖျါထိင်အီလာ
“မိင်အတံစံင်စီတဲစီ” အပူန့လီ.

လာတံန့အယိပအင်ဝနးန့အိင်ဟ်စာတချးလာကစင်ကီတမးအိင်ထိင်ဒီးဒီး
အိင်တုလာကစင်ကီတမးသံဝံအလီခံတုလာ ၁၆၀၁ နံင်ကီသထူင်ဟးဂီတစု
အယိပသ့ညါလာပအင်ဝနးစွာလာဘင်တံပမနုးလာပုဂံကညီစီပမနုးအိင်တု
အနီကီလာတံစံင်စီတဲစီအပူန့လီ.

ကွဲးကယုၣ်စိၤပၤ

မ့ၢ်လၢပၤကညီတဖၣ်အိၣ်ရၤလီၤအသးသကုၤဆးဒးလၢကီၢ်ပယီၤဒီတဘျီအယိကီၢ်
ဒိၣ်မးလၢကလုာ်ဂၤတဖၣ်ကဘၣ်ကိးအိၣ်လဲၣ်လီၤ. ပၤကညီစိၤတဖၣ်ခိဖျိအိၣ်
လၢကစၢ်ခိၣ်ကလိကျိတနီၤအယိတၢ်ကိးအိၣ်လၢကညီကစၢ်ခိၣ် (တောင်ပေါ်
ကရၢၣ်), တနီၤအိၣ်လၢပၤထံးအယိတၢ်ကိးအိၣ်လၢကညီပၤထံး (ကွင်းကရၢၣ်)
ဒီးတဘျီတဖၣ်အိၣ်ကျဲၣ်ကျိလိာ်အသးဒီးပယီၤတဖၣ်အယိတၢ်ကိးအိၣ်လၢမ့ၢ်မၣ်ကယုၣ်
(မ့ၢ်မၣ်ကညီ) စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ကညီပိာ်တဖၣ်တအိၣ်ညိၣ်လၢကစၢ်ခိၣ်ဒီးအိၣ်
လၢပၤထံးဒီးအိၣ်ကျဲၣ်ကျိလိာ်အသးဒီးမိၣ် (တလၢနီၢ်) တဖၣ်အယိတၢ်ကိးအိၣ်
လၢမိၣ်ကယုၣ် (တလၢကညီ) ဒီးတနီၤတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (ကွင်းကရၢၣ်) စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ကီၢ်ပယီၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤဒီးတလၢၤအတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤတဖၣ်ပာ်ဖျါထီၣ်လၢ
ကွဲးကယုၣ် (ကွဲးကရၢၣ်) န့ၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်မၣ်ကယုၣ် (မ့) ကညီစိၤ (မ့) ကွဲးကယုၣ်
(ကွင်းကရၢၣ်) န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢကညီစိၤကျိၣ်တၢ်ကတိၤ (ကွင်း) န့ၣ်တၢ်ကိးအိၣ်
တတုၤလီၤအယိတၢ်ကိးအိၣ်လၢကွဲး (ကွဲး) န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကိးလီၤအသးလၢ
ကွဲးကယုၣ် (ကွဲးကရၢၣ်) လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိလၢတလၢၤဒီးပယီၤအတၢ်စံၣ်
စိၤတဲစိၤတဖၣ်အပူၤတၢ်ကိးအိၣ်လၢကွဲးကယုၣ် (ကွဲးကရၢၣ်) လီၤ.

ဖဲပယီၤန့ၣ် ၁၁၀၂ (AD ၁၇၄၀) န့ၣ်ကီၢ်အ့စး (ရှင်လောကသာရဏုဒါယကာ
ဟံသာဝတီရောက်မင်းတရားကြီး) အစိၤန့ၣ်ဖဲဟၣ်သၣ်ဝတံၢ်ပကိၢ်န့ၣ်ပၤကညီ

စီမံ (ကွေ့ကရင်မင်း) လာပယီကီးအမံလံ (ဆင်ကျားရှင်သမိန်ထောရာဇာ) အိပ်အဂ်နုတ်ကွဲးတွဲအီလံလာပယီအတံစံစီမံလံအမံ (မှန်နန်းရာဇဝင် တော်ကြီး) ဒီးတလံစီမံ (မှန်ရာဇဝင်မင်းဆက်ကျမ်း) တဖင်အပူလီ။

ဒ်နုတ်အသီးဖဲ ၁၁၅၃ နံ (AD ၁၇၉၁) ဘိတိုင်မှတယါကွဲးအစီနုတ်အိပ်တွဲဒီး ရွှင်မိန်ဒီလံတံစံစီမံ (ရွှေမော်ခေါသမိုင်းကျမ်း) လံဘင်ကွဲးကျိင်ထံအီလံ (သံတော်ဆွင်မင်းကျော်ထင်သယံ) ဒီး (မှန်ဆရာမောင်တက်တိုး) အပူ မံဂု၊ ၁၁၇၇ နံ (AD ၁၈၁၅) မိပ်အတံစံစီမံအပူ (မှန်ရာဇဝင်ချုပ် ကျမ်း) လံတံကွဲးကျိင်ထံကွဲးအီလံအူထိုင်ခဲ (ယေးမြို့အစဉ်စာရေးဆရာကြီး ဦးတော်ခဲ) ဆူပယီကျိင်သုတ်တဖင်အပူမံဂု၊ ကွဲးတွဲဘင်ယးပုကညီစီမံ အဂ်ဒ်လံအသီးလီ။

လံ (မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူပတ်ဖျါထိုင်ဝဲလံပုကညီစီမံ (ကွေ့ ကရင်မင်း) ထိုင်စီမံလံလံဂ်ဟင်သုတ်ဝံတံဖဲ ၁၁၀၂ နံ (AD ၁၇၄၀) နုတ်လီ။ တလံစီမံအစီတဖင်လံတံကွဲးတွဲအီလံ (ပေမူ) အပူတခီကွဲးဝဲလံ ၁၁၀၄ နံ (AD ၁၇၄၂) နံနုတ်လီ။ စီမံဝဲနုတ်အမံဖိသုတ်လံ (မှန်နန်း ရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူနုတ်ကီးအီလံ “သုတ်လံ” နုတ်လီ။ ဘင်ဆင်ဖဲ ရွှင်မိန်တိလံတံစံစီမံ (ရွှေမော်ခေါသမိုင်းကျမ်း) အပူနုတ်ကွဲးဝဲအမံ ဖိသုတ်လံ “မိန်ဖိ” (မောင်ဖုန်း) “မိန်တိ” (မောင်တုန်း) မံဂု၊ ဘူးဒးကုတ် သံမံဂု၊ ဘူးဒးယင်စင်မံဂုနုတ်လီ။ ဖဲအကဲထိုင်စီမံအခါကီးကွဲးအမံ လံသမုတ်ထီယင်စင် (သမိန်ထောရာဇာ) အဂ်နုတ်ကွဲးအီလံလံတံစံ စီမံအါဘင်အပူနုတ်လီ။

မိပ်အတံစံစီမံ ၁၁၇၇ နံ (AD ၁၈၁၅) (မှန်ရာဇဝင်ချုပ်ကျမ်း) လံတံ ကွဲးကျိင်ထံကွဲးအီလံအူထိုင်ခဲ (ယေးမြို့အစဉ်စာရေးဆရာကြီးဦးတော်ခဲ) ဆူပယီကျိင်အပူပတ်ဖျါထိုင်ဝဲလံကွဲးကယ့်တံဂ် (ကွေ့ ကရင်အစစ်) နုတ်လီ။

လၢလံာ်တံစံခါတဲစါတဖၣ်အပူၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ (ကျွဲကရင်) တဖၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲမ့ၢ်မၣ်-ကညီ (မြန်မာကရင်) လၢအမ့ၢ်ကညီစှါန့ၣ်လီၤ.

တံစံခါတဲစါအသီ (ရာဇဝင်သစ်) လၢတံကွဲးအီၤလၢ (တွင်းသင်းဝန်မဟာ စည်သူ) အစါန့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ (ကျွဲကရင်) ကလုာ်ဒီးတလၢၤကလုာ်ဟ် ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီးဒုးကဲထီၣ်ပှၤတကၤအံၤလၢစါပၤဒီးဟ့ၣ်ဝဲအမံၤလၢ (ကျွဲဘုရင် မင်း) န့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤစါပၤ (အင်းဝပြည့်ရှင်လောကသရဘူဒါယကာမင်း) နာ် ဟူဝဲအခါလဲၤထီၣ်ဒုးဝဲဟ့ၣ်သၣ်ဝတံာ်လီၤ. ဖဲန့ၣ်ဟ့ၣ်သၣ်ဝတံာ်ကညီစါပၤ (ကျွဲ ကရင်မင်း) တခီမၤပှၤကူၣ်လိာ်တံစါဘူးကရၢကရိထီၣ်သုးဒီးဖိၣ်လိာ်စုဒီးတလၢၤ တဖၣ်ဝံၤဒုးကဒါက့ၤအ့ဝးအသုးမုၢ်ဒိၣ်န့ၣ်အယိသုးတဖၣ်ဘၣ်ယုာ်ကွံာ်ဝဲဒီးလဲၤဟ် ဖျိၣ်ထီၣ်အသးလၢသတိမ့ၢ်ခိၣ် (သတိုးမင်းခေါင်) လၢအအိၣ်လၢဝုာ်ပွံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျွဲကညီဒီးမိၣ်တဖၣ်စးထီၣ်ဟးလၢတီအူဒီးလဲၤဆူဝုာ်တီၣ်တူကွံာ်ဒီးနုာ်လီၤဒုးန့ၢ်ဝဲ ပထၣ်နကိၣ်, မလိၣ် (မလွန်) ဝုာ်လၢကီၢ်ပယီၤခၢၣ်သးထံကျိအမုၢ်ထီၣ်ဒီးအမုၢ်နုာ် သဝီခဲလၢကိၢ်ဝံၤထီၣ်ဝဲဆူကီၢ်လိာ်ကျိ, ကၣ်န့ၣ်မ့ၣ် (ကနွီမင်းခင်း) ဒီးဟ်လီၤအသုး ဖဲတတါအူ (တံတားဦး), ပုယး (ပင်းယ), သုပါ (သင်ပန်း) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲသတိမ့ၢ်ခိၣ်လၢပွံၣ်ဝုာ်တခီနာ်ဟူဝဲကျွဲကညီဒီးမိၣ်တဖၣ်ဟဲတုၤလီၤလၢအ့စးတစု အဝဲသ့ၣ်ဟဲထီၣ်ဆူထံကျိတခီလၢချံတဖၣ်လီၤ. ဖဲသတိမ့ၢ်ခိၣ်ဟဲတုၤလီၤလၢပကၣ် (ပုဂံ) န့ၣ်မိၣ် (တလၢၤ) ဒီးကျွဲကယုာ် (ကျွဲကရင်) တဖၣ်ဟ်လီၤအသးလၢက ဒုးပံးဝဲခံခိၣ်ကပၤလၢကအယိကဘၣ်ဂုၤက့ၤဝဲအခံတစးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပှၤဟဲထီၣ်ဒုးတံ တစုအဝဲသ့ၣ်ဟးထီၣ်လၢဝုာ်ချါဒီးစးထီၣ်ဒုးတံလီၤ. ကျွဲကညီဒီးတလၢၤတဖၣ်တခီ ထုးက့ၤအသုးဒီးဂုၤက့ၤအခံချသးလီၤ.

ဖဲတံဟ်ဖျါထီၣ်တံဂုာ်တခါလၢထးန့ၣ် (မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး) အပူၤန့ၣ် တဟ်ဖျါဝဲ “ကျွဲကရင်” ဒီးဟ်ဖျါဝဲထဲဒ် “မွန်တို့မွန်တို့” န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်

ဖဲမိတ်တံစံတံစီ (ပေမူ) အပူနုနုပပ်ယုန်ဒီး “ကွေးကရင်နှင့်မွန်တပ်သား
တို့” (ကွေးကညီဒီးတလားသုးဖိတဖု) လီၤတံၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. ဖဲပယီၤအတံၢ်စံ
စီတံစီအပူတကွဲးဖျါဝဲဘၣ်ဃးတံၢ်ဂုၢ်အံၤသနက်ကွဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢကွေးကယုန်
တဖုဟ်လီၤအသုးဖဲစုးကဲၣ် (စဉ်ကိုင်) မုၢ်ထီၣ်, အိးဘိၣ်ကစၢ်ခိၣ်ထံးဒီး
ကွေးကယုန်အသုးခိၣ်ကျၢ်ကုၣ်န့ၣ်အံၣ် (ကုဏ္ဍအိမ်) န့ၣ်ဟံးန့ၣ်တံၢ်လၢကပီၤ
လၢအမ့ၢ် (သူရိန်စော) ဒီးပျဲလီၤဒုၣ်လဲၣ်အကလူးဆူ (အလောင်းမင်းတရား) အ
အိၣ်လၢကဘၣ်အိၣ်လၢကညီစီဟအဖိလၢ် (သစ္စာတော်စံ) အပူနုနုကွဲးဝဲထဲ
“ကွေး” တခါန့ၣ်လီၤ. လၢပယီၤကျိၣ်ကွဲးဖျါဝဲဒ်အံၤ (စဉ်ကိုင်အရှေ့ဘက်
အုပ်ဘိုတောင်ခြေၣ်ကွေး ကရင်လူမျိုးတို့ တပ်ကြီးတည်လျက်ကွေး ကရင်ဗိုလ်ချုပ်
“သူရိန်စော” ဘွဲ့ခဲ “ကုဏ္ဍအိမ်” စသောကွေးကရင်လူမျိုးတို့သည်သက္ကရာဇ်
၁၁၀၉ ခုနှစ် (အေဒီ ၁၇၄၇) မှစ၍ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၃ ခုနှစ် (အေဒီ ၁၇၅၁) အင်း
ဝပြည်ပျက်သည့်တိုင်အောင်သော်လည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၁၄ ခုနှစ် အေဒီ
၁၇၁၅) အလောင်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်သို့ တိုင်အောင်သော်လည်း
ကောင်း အုပ်ဘိုအရပ်တွင် အင်းဝမပျက်မီကပင် ခြားနားထောင်ထား၍ မင်းပြု
လေသော် ကွေးကုဏ္ဍအိမ်ကလည်း သစ္စာပေးစေလွှတ်၍ မုဆိုးဘိုမြို့သို့ လူနှစ်
ဆယ်ကျော် ရောက်လာသည်) န့ၣ်လီၤ.

၀၀၀၀

ပှၤကညီဒီးစိၤလိၣ်စိၤပၤအစိၤ

ပမ့ၢ်ကွၢ်လၢတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤအပူၤပကထံၣ်လၢပှၤကညီဒီးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢကီၢ်ပယီၤကလံၤထံးတၢ်ပၤခိၣ်တဖၣ်ဒီးယုထၢထီၣ်ပှၤအခိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့, တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤဒီးအပါရမံအါတဖၣ်လၢကကဲစိၤပၤဒီးပၤအီၤအဂီၢ်လီၤ. မ့တမ့ၢ် ကညီဒီးတလၢၤနီၢ်တဖၣ်ဟ်ဖှိၣ်ထီၣ်အသးဒီးယုထၢထီၣ်ပှၤခိၣ်ပှၤန့ၢ်လၢအကူၣ်သ့ကူၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢကပၤအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်လီၤ.

မ့ၢ်လၢကညီအလံာ်အလံာ်လၢပျၢၤတဖၣ်လီၤမၢ်ကွံာ်ဝဲအယိတၢ်ဆိကမိၣ်လၢပှၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကူၣ်သ့တအိၣ်, လံာ်တအိၣ်လဲၣ်တအိၣ်အယိတၢ်ဆိကမိၣ်ဆဲးအီၤဒီးတဲဝဲလၢ ကရၢၣ်ကြီးကစောဲကဲမျှ ပှၤကညီမ့ၢ်ဒိၣ်န့ၢ်မ့ၢ်တဲစိၤကၢၣ်အဲၣ်ဒီးတဲဝဲအခီပညီလၢပှၤကညီတဖၣ်အတၢ်ကူၣ်သ့တအိၣ်အယိကဲစိၤလိၣ်စိၤပၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီတၢ်စံၣ်စိၤတဲစိၤ (ပံၤဒရောၣ်စုံ) လၢတၢ်ကွဲးအီၤလၢတီသု (ပအိး) ကျိၣ်အပူၤဟ်ပျါဝဲလၢစိၤပၤ “အန့ၣ်လၢၣ်” (အဒုလၢမင်း) လၢအဒီးန့ၢ်တၢ်လၢကပီၤလၢအမ့ၢ်ပှၤဘျီထီၣ်ယိၣ် (၃၃) ပျၢၣ် (ဇယုတူမိတိုင်းဒါရုရုမြို့ၣ် ၃၃ ဆူဘုရားဒါယကာစောဗျညားကုန္တသေနရာဇာ) န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကညီစိၤပၤန့ၣ်လီၤ. (ပံၤဒရောၣ်ဒုံ) န့ၣ်မ့ၢ်ပှၤအကျိၣ်ဒီးအခီပညီမ့ၢ်ဝဲဝဲတြီၣ် (တံခါးဝမြို့) န့ၣ်လီၤ.

စီပုဂံတဂါအံၤဝံၤအလိာ်ခံအဖိခွါသမုာ်န့ၣ်မုာ် (သမိန့်နွတ်ကုမ္မာ) ထီၣ်နီဒီး တၢ်ကိးအီၤလၢပၣ်လံးကျိာ်လၢအုၣ်ဒီးဒုးပၣ်လးယၣ်စၣ် (ဣန္ဒြေဝပါလရာဇာ) န့ၣ်လီၤ. လၢပယီၤကျိာ်အခိပညီမုာ်ဝဲစီပုဂံလၢဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲအီၤလၢသံၣ်ခိၣ်မုာ် ဃါတဖၣ်လီၤ. လၢပျီၤကျိာ်မုာ်ဝဲ ဟအံၣ်တုၣ်ဝဲယုၣ်ထူဟန့ၣ်လီၤ. (ဟန့ၣ်အခိ ပညီလၢစီၤကျိာ်မုာ်ဝဲပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.)

စီပုဂံအနုလၢထံၣ် “ဝုၢ်ဝဲတြီၣ်န့ၣ်” လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ ဇုၢ်ရးပုၣ်ရး (ဒွါရုပုၣ်) အဝုၢ် န့ၣ်အိၣ်လီၤလုၢ်ခိၣ်လုၢ်ကပၤဒီးတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤကီၤအယိသုးအသးလၢ “စယး ဝုၢ်သီ” (ဇယါမြို့သစ်) ဒီးသုၣ်ထီၣ်ဝဲဝုၢ်သီ န့ၣ်လီၤ.

စယးဝုၢ်အံၤအိၣ်လၢဟီၤသယီၤကျိာ်အမုာ်ထီၣ်ကလံၤစိးထံၣ်ခိ (ခဲအံၤအိၣ်လၢဆုဖျါၣ် ကူသဝီဒီးနီၣ်တမုာ် သဝီအကပၤဝုၢ်လီၤလံၤတၢ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.) ဖဲကညီစီပု ၂၇ ဂၤတဂါလၢအမုာ် (သံၣ်ရံးပၣ်ကံၣ်စီပု) အစီန့ၣ်စီပုစၢၤကတၢၢ်ဝဲဒီးဟ် မှိၣ်လိာ်အသးဒီးစီပုအဂၤတဖၣ်အကီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲဝုၢ်စယးလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အခါဝုၢ်အဂၤတဖၣ်လၢအမုာ်မုးဝတံၢ်, လူၣ်ပိၣ် (လုံပေါင်), ကွံး (ကျိတ်မြို့) တိာ်ပိး (တောင်ပို့မြို့) တဖၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤအီၤလၢက ညီစီပုန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အန့ၣ်ဝုၢ်ကိးဘု (ကျော့ပိန်းမြို့) လၢတၢ်ကိးအီၤလၢရၣ်မုာ် ပူရရၣ်မုာ်ဝတံၢ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပၤအီၤလၢ (ယီၤစီပု) ပအၣ်ဝနးဝုၢ် (ကညီစီပု), ကွဲ (ဂြိုင်းမြို့) ကညီစီပု, ထါကွဲ (ထားကြိုင်းမြို့) ကညီစီပု, လါဝဲ (လှိုင်းဘွဲမြို့) လဝးစီပု, သီးခွဲးပၣ်ပိၣ် (ကညီစီပု), သဲ (သဇိုင်းမြို့) ကညီစီပု, ဒီးတ လၢနီၢ်စီပုတဖၣ်လၢအပၤသုးဝနးဘူၣ်မံၣ်သုးဒးမးဝတံၢ်, ဝုၢ်သထူၣ်တဖၣ်န့ၣ် မုာ်စီပုလၢအပၤပြၢလိာ်သးတၢ်ဒီးဝုၢ်စယးအစီပုန့ၣ်လီၤ.

ပှၤကညီကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးတၢ်သးဝံၣ်

မုၢ်မဆါတနံၤအံၤကညီဒီကလုာ်အပှၤတဝၢအပူၤတၢ်စူးကါနီၣ်တယၢ်ခံကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မုၢ်ဝဲကညီဒီကလုာ်နီၣ်တယၢ်လၢအကဲကညီဒီကလုာ်ခၢၣ်စးဒီးကညီကီၢ်အနီၣ်တယၢ် (Karen State Flag) န့ၣ်လီၤ.

ဖဲၤ၁၈၈၁ နံၣ်န့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ် “ဒီကလုာ်ကရၢ” Karen National Association န့ၣ်လီၤ. ဒီးကထၢၣ်ထံၣ်သၣ်ပှၤ (M.A.D.D) ကရၢကရိထီၣ်ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်ကရၢအံၤဒီးမုၢ်စ့ၢ်ကိးပှၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤအဆိကတၢ်တဂၤလီၤ. ဖဲဒီးကထၢၣ်ထံၣ်သၣ်ပှၤဝံၣ်အလီၢ်ခံပှၤလၢကဲထီၣ်ဒီကလုာ်ကရၢပှၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤမ့ၢ်ဝဲသရၣ်စၣ်ဘီၣ်ဖဲ (၁၉၃၀-၄၀) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. သရၣ်စၣ်ဘီၣ်မ့ၢ်ပှၤတဂၤလၢအယုဝဲဒ်သိးတၢ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကညီနီၣ်ထီၣ်သီ, ကညီဒီကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်ဒီးကညီဒီကလုာ်နီၣ်တယၢ်လၢဘျီၣ်ဒိၣ်အပူၤယုာ်ဒီးပှၤကညီခိၣ်နီၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤန့ၢ်အခွဲးဝံၣ်အလီၢ်ခံ “ဒီကလုာ်ကရၢ” ရၤလီၤတၢ်ကစီၣ်ဆူကညီဒီကလုာ်အအိၣ်ဒီးယုသက့ၢ်ကညးလၢကဆၢထီၣ်ကညီနီၣ်တယၢ်အဒိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကမၤဝဲဒ်တၢ်ပြၢအခါအသိးဒီးပှၤလၢအမၤန့ၢ်တၢ်န့ၣ်ကဟ့ၣ်ဝဲခိၣ်ဖးန့ၣ်လီၤ. တယံာ်ဘၣ်အတီၢ်ပူၤပှၤဆၢထီၣ်နီၣ်တယၢ်အဒိတကယၤဘျီၣ်န့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးတၢ်ယုထၢထီၣ်နီၣ်တယၢ်အဒိအဂၤကတၢ် ၁၂ ခါဒီးယုထၢထီၣ်ကဒီး ၃ ခါန့ၣ်လီၤ. ပှၤလၢမၤန့ၢ်အခိၣ်ထံးကတၢ်တဂၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲကိတိာ်မၤဘးခ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှာလၢအတုနီၣ်တယၢ်တဘၣ်အံၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲနီၣ်တယၢ်အခိပဉ်ဒ်လၢလၢ်အသးလီၤ.

၂. အဝါ တာ်စီတာ်ဆုံ

၄. မှီဟဲထီၣ်သီ (မုၢ်အယဲၤ ၉ ယဲၤ) ပှၤကညိကလုာ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်တၢ်
မုၢ်တၢ်န့ၣ်

ကညီဒီကလုာ်စးထီၣ်သူကညီဒီကလုာ်အနီၣ်တယၢ်တချုးလၢပယီၤတၢ်သဘျူ
န့ၢ်လံၤလံၤအခါန့ၢ်လီၤ. လၢကီၢ်ပယီၤအပူၤမ့ၢ်အိၣ်ဒီးကညီကလုာ်အတၢ်အိၣ်
ဖှိၣ်ရီဖှိၣ်တခံၤလၢလၢန့ၢ်တၢ်ယုၤသတြၢထီၣ်ကညီဒီကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးထံကီၢ်
အနီၣ်တယၢ်န့ၢ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤအနီၣ်တယၢ်ကအိၣ်လၢအထွဲတခီဒီးကညီဒီက
လုာ်အနီၣ်တယၢ်ကအိၣ်လၢအစ့ၣ်တခီန့ၢ်လီၤ. ဖဲကညီန့ၢ်ထီၣ်သီန့ၢ်လၢပုၤက
ညီကလုာ်တဖၣ်အဟံၣ်န့ၢ်တၢ်ဆဲးလီၤဒၣ်ထဲကညီနီၣ်တယၢ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ.

နီၣ်တယၢ်အကၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲန့ၣ်ဘၣ်ခံကနူၤယူန့ၣ်လီၤ. အလွဲၤအိၣ်သၢကလုာ်ဒီး
ဖဲနီၣ်တယၢ်အစ့ၣ်တခါအိၣ်ထိးဖဲနီၣ်တယၢ်သၢပူတပူတၢ်လီၤန့ၣ်အိၣ်ဒီးဆၣ်အဝါ
တဖျၢၣ်လီၤ. နီၣ်တယၢ်အဖီခိၣ်တခါအလွဲၤလါအဲး, အခါၣ်သးမ့ၢ်အလွဲၤအဝါဒီးအ
ဖီလၢ်မ့ၢ်ဝဲအလွဲၤဂီၤန့ၣ်လီၤ. နီၣ်တယၢ်ဒီးတၢ်အလွဲၤအခိပညီတဖၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢ်အ
သိးလီၤ.

- ၁. တၢ်ထၢန့ၣ်လီၤဆၣ်အဝါတဖျၢၣ်လၢတၢ်အၢၣ်လါအဲးအကဆူးန့ၣ်မ့ၢ်လၢအ
ကဲကီၢ်စဲၣ်တဘျီလၢကီၢ်စၢ်ဖျိၣ်အပူၤအယိန့ၣ်လီၤ.
- ၂. အလွဲၤလါအဲးအခိပညီမ့ၢ်ဝဲမူကပိာ်လီၤဒီးမ့ၢ်ဝဲသးတၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်အပနီၣ်လီၤ.
- ၃. အလွဲၤဝါမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ကဆိသးကဆိ, တၢ်စီတၢ်ဆ့, တၢ်တိတၢ်လီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ၄. အလွဲၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်န့ၣ်သးန့ၣ်, တၢ်သးစွံကတုၤ, တၢ်ယူတၢ်ဖိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကညီကီၢ်စဲၣ်အကရၢခိၣ်ဒီးကထၢၣ်လးထိအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲမါအိၣ်ရှၢၣ်တၢ်ဆှၢ
န့ၣ်လၢကဟံၣ်ဂၢၢ်ဟံၣ်ကျၢၤကညီကီၢ်အနီၣ်တယၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘျီၣ်ဒိၣ်အခါၣ်စးတဂၤ
လၢအမ့ၢ်စီၤကွၢ်(မ်)တၢ်ပးတခါဟ့ၣ်ပလီၢ်ဝဲလၢနီၣ်တယၢ်တခါအံၤမ့ၢ်ဒ်ကညီကီၢ်
စဲၣ်အနီၣ်တယၢ်ဒီးကညီဒီးကလုာ်အနီၣ်တယၢ်မ့ၢ်ဝဲနီၣ်တယၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ဟံ
ဂၢၢ်ဟံၣ်ကျၢၤအီၤလၢ “ဒီးကလုာ်အတၢ်ကရၢကရီ” န့ၣ်လီၤ.

လၢခံကတၢ်ကညီကီၢ်စဲၣ်ကးအပုၤပၤလီၤဆ့ၣ်နီၤမါတုၣ်အိၣ်သၢပာ်ဂၢၢ်ဟံ
ကျၢၤန့ၣ်ဝဲလၢ “နီၣ်တယၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အံၤန့ၣ်ကိၣ်ကးကရၢကဟံၣ်ဂၢၢ်ဟံ
ကျၢၤအီၤလၢအမ့ၢ်ဝဲကညီကီၢ်အနီၣ်တယၢ်ထဲတခါမိၤန့ၣ်လီၤ.” တၢ်ဆဲးလီၤ
ကညီကီၢ်အနီၣ်တယၢ်ဖဲတၢ်မၤမူးလၢအဘၣ်ယးဒီးကညီကီၢ်စဲၣ်တခါမိၤလီၤ.

ကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်, ဖဲ ၁၉၃၀ - ၄၀ နံၣ်တဖၣ်အတီၢ်ပူၤသရၣ်စၣ်ဘီၣ်
လၢအမ့ၢ်ဒီးကလုာ်ကရၢအကရၢခိၣ်ကရၢကရီဒီးယုန့ၢ်က့ၤဝဲကညီနံၣ်ထီၣ်သီအ
မ့ၢ်န့ၢ်, ကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်ဒီးကညီဒီးကလုာ်အနီၣ်တယၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ယုၤထီၣ်အီၤသၢမံၤအကျါကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်မ့ၢ်တၢ်
လၢအကဲကညီဒီးကလုာ်အခၢၣ်စးအယံၤအရၢဒိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. စီၤစၢ်ဘးကွဲးကညီဒီး
ကလုာ်အတၢ်သးဝံၣ်ဒီးဆှၢန့ၣ်ဝဲဆူ “ဒီးကလုာ်ကရၢ” ဒီးမ့ၢ်လၢခိၣ်နီၣ်တဖၣ်အၢၣ်
လီၤတူၢ်လိာ်ဝဲအယံၤကညီဒီးကလုာ်တၢ်သးဝံၣ်စးထီၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်
သးဝံၣ်အံၤတၢ်ညီန့ၢ်သးဝံၣ်အီၤလၢတၢ်မၤမူးလၢအဘၣ်ယးဒီးကညီကလုာ်ဒီးတၢ်ဆဲး
တၢ်လၢလုာ်လၢ်ထူသန့တဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤဖွဲလၢတၢ်ကရၢကရိတနီၤနီၤ
အဝဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ယူးယိၣ်ဆူကညီဒီးကလုာ်နီၣ်တယၢ်ဒီးသးဝံၣ်ကညီဒီးက
လုာ်တၢ်သးဝံၣ်ကိးဂီၤဒဲးန့ၣ်လီၤ. ကညီဒီးကလုာ်အတၢ်သးဝံၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒ်လၢအ
သိးလီၤ.

ယပုၤကလုာ်ယဲၤစၢ,
ပုၤလၢအဂ့ၤကတၢ်
ယအဲၣ်ဒိၣ်န့ၤ
နအဲၣ်တၢ်တီတၢ်လီၤ
တမ့ၢ်နအဲၣ်တူၢ်လိာ်
နတၢ်အဂ့ၤကိးမံၤ
ယအဲၣ်ဒိၣ်မး

○○○○

ဘျီၣ်

လၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတနီၤန့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဟံၣ်တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢတၢ်ကိးအီၤလၢ “ဘျီၣ်” တဖၣ်အိၣ်ဝဲတၢ်မ့ၢ်မဆါတနံၤအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဝဲအံၤန့ၣ်တၢ်တဖၣ်ကိးဝဲလၢ “ဘျီၣ်” ဒီးပျီၣ်တဖၣ်ကိးဝဲလၢ “ဘလီ” န့ၣ်လီၤ. လၢညါပျီၣ်သဝီတဖၣ်အပူၤ “ဘျီၣ်” အိၣ်သန့ကွဲးအံၤတၢ် တထံၣ်ဘၣ်အီၤလၢဘၣ်.

ပထံၣ်လၢပှၤခဲအံၤတဖၣ်အလူၤဟံၣ်မၤထွဲဒီးဒုၣ်တၢ်လၢ်တၢ်လၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲသ့ၣ်တဖၣ်မၤတ့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဖဲတဖၣ်အိၣ်တ့ၢ်ဒီးတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢတၢ်မၤလၢတၢ် ကြးမၤအီၤလၢဟံၣ်ပူၤန့ၣ်တၢ်တကြးမၤအီၤလၢ ဟံၣ်ပူၤတဖၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ် အယိတၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်မၤအီၤလီၤဆီဒီးတၢ်တကြးမၤလၢဟံၣ်ပူၤတဖၣ်တၢ်မၤ အီၤကသုအဂီၢ်တၢ်တ့ၣ်ထီၣ် “ဘျီၣ်” အတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လၢသဝီကိးဖျၢၣ်ဒဲးအဂီၢ်လီၤ.

ဖဲတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဘျီၣ်န့ၣ်တၢ်ယုထၢတၢ်လီၤလၢဟံၣ်ဖိယိဖိကိးန့ၣ်ဒဲးလဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ ကညီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပှၤကညီတၢ်ဖိတဖၣ်တဲဝဲ “ဘျီၣ်ဒိၣ်နွံစၢ်, ဘျီၣ်ပူၤနွံဆူး” န့ၣ်လီၤ. အယိဖဲတၢ်ဘျီၣ်ထီၣ်ဘျီၣ်အခါဟံၣ်ထူၣ်အိၣ်သၢဂ့ၢ်ဒီးတဂ့ၢ်န့ၣ်ဟံၣ်ထူၣ် အိၣ်နွံထူၣ်လီၤ. တၢ်ကဘၣ်ကတဲာ်ကတိၤန့ၣ်ဖၣ်ကွၢ်အလီၢ်ဒီးတၢ်လီၤလၢတၢ်က ဟံၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဟံၣ်မဲၣ်ညါကျူၤခိၣ်ဒ်ဟံၣ်အဂၤတဖၣ်အသိးလီၤ. အခိၣ်ဒုးတခိးသန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်လီၤတတိၤဘၣ်တတိၤလီၤ. တနီၤဒုးဝဲအ

ခိပ်ဒီးဝင်ကျူ, ဖုဒါ မ့တမ့ တနီဒီးကဟံလင်န့လီ. တာ်သူဘျီအံလၢကျဲ
အဘိဘိလီ.

တာ်သူအိၣ်တမ့အဟံစ့ကီးလီ. ဖဲကစၢ်ခိပ်သဝီတဖၣ်န့ၣ်မုၢ်ဆါခိအဆၢက
တီၢ်ပုၤသးပုၤသးစၢ်တဖၣ်လဲၤမၤတာ်လၢဒုးခိၤသံၣ်ခိၤအပူၤအယိသဝီပူၤအိၣ်ထီၣ်
ထဲသးပုၤဒီးဖိသၣ်တဖၣ်ခိၤလီ. အယိတမ့ၤလၢလီၤယံၤမ့ၢ်ဟဲတဂၤန့ၣ်တထီၣ်
ဆူဟံၣ်ဘၣ်ဒီးလဲၤအိၣ်ကဒဲလၢ “ဘျီ” လီ. ဖဲသးပုၤတဖၣ်ဟဲက့ၤတုၤလၢ
အဟံၣ်လၢမုၢ်ဟါလီၤခိအခါသံကွၢ်အဖိအလံၤမ့ၢ်ပုၤတမ့ၤအိၣ်လၢဘျီတဂၤ
ခါန့ၣ်လီ. မ့ၢ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢတမ့ၤအိၣ်လၢဘျီပူၤန့ၣ်ကတဲာ်ကတီၤန့ၣ်ဝဲတာ်အိၣ်
တာ်အိတဖၣ်ဒီးလဲၤဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်ဝဲလီ. တကတီၢ်ယိလဲၤစိာ်န့ၣ်စ့ကီးဝဲလီၤမံလီၤဒါ
ဒီးလဲၤကတီၢ်သကိးဝဲသကိးတာ်ဒီးမံစၢၤဝဲန့ၣ်လီ.

တာ်သူစ့ကီး “ဘျီ” လၢပိာ်ခွါသးစၢ်, ပိာ်ခွါလိာ်ဘိတဖၣ်ကလဲၤမံသကိးဝဲအ
ဂီၢ်န့ၣ်လီ. တာ်ကတီၢ်အိၣ်တ့ၢ်ဝဲ “ပိာ်မုၢ်လၢဒး, ပိာ်ခွါလၢဘျီ” အခိပညိကမ့ၢ်
ဝဲပိာ်ခွါသးစၢ်တဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်လဲၤမံလၢဘျီဒီးမုၢ်လိာ်ဘိ, ပိာ်မုၢ်ဖိတဖၣ်တခိက
ဘၣ်မံဒၣ်လၢအဟံၣ်ဒၣ်ဝဲလီ.

တာ်မၤတာ်တ့တာ်ဖျိအမူးဖဲဘျီပူၤစ့ကီးလီ. တာ်ရဲၣ်တာ်ကျဲတနီၤနီၤတာ်မၤအိၣ်
လၢဘျီပူၤလီ. အဒိ, တလးမူးပိာ်မုၢ်လဲၤဟံၣ်စၢၤဝဲကျိၣ်ဒီးပိာ်ကူဖဲ “ဘျီ”
ဒီးမၤတလိဝဲတာ်သိၣ်တခါလီ. ဖဲတလးမူးပိာ်ခွါဒီးအသကိး “ဖိဝါ” တဖၣ်
ဟဲတုၤလၢဘျီန့ၣ်တလးမူးအသကိးကျိတဂၤကဘၣ်ဒုးကွၢ်ဝဲပိာ်ကူအသိၣ်ဒီး
ကဘၣ်ဘျီဘၣ်မၤလိကဒါက့ၤဝဲဒ်ကလဲၤအသးဘၣ်ဘျီဘၣ်ဒါဒီးကျိၣ်အသိၣ်န့ၣ်
လီ. တာ်အံၤမ့ၢ်တာ်လုာ်တာ်လၢတာ်ညိန့ၣ်မၤအိၣ်န့ၣ်လီ.

တာ်ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်စ့ကီးတာ်အိၣ်တာ်အိဖဲဘျီန့ၣ်စ့ကီးလီ. အဝဲသ့ၣ်တိသ့ၣ်ဖးဝဲ
ထိးခိၣ်ခိဒီးထၢန့ၣ်လီ. ဝဲမၤလၢထိးခိၣ်ပူၤဒီးစိာ်တလိာ်ပာ်ခဲလၢပိာ်မုၢ်တခိမ့ၢ်ဂ့ၤ,
ပိာ်ခွါတခိမ့ၢ်ဂ့ၤကဘၣ်ဟ့ၣ်ဒုးအိၣ်လိာ်သးမ့ၢ်ယၢ်ခိယၢ်ခိန့ၣ်လီ.

တံမတံစံညီပိတု, တံသိင်လီသီလီဖိဒံမိသုလၢဘျီပူစုကီးန့လီ. လၢသဝီပူတံမကမဉ်မုၢ်ကမဉ်ခါ, တံဟုၣ်တံဘျီ, တံအုၣ်လိာ်တံလိာ်မုၢ်ကဲထီၣ်အခါသဝီခိၣ်သဝီန့လၢအမုၢ်စကီၤစံညီအီၤလၢဘျီပူန့လီ. ပှၤသုၣ်ကုသးပှၤတဖၣ်သိၣ်လီသီလီဖိဒံမိသုတဖၣ်လၢ “ဘျီ” ပူစုကီးလီ. တံမတံခါဖိသုတဖၣ်လဲၤမံလၢ “ဘျီ” ပူန့မုၢ်ဒ်သိးကမၤန့အီၤထီၣ်တံကုၣ်သုတံသုညါန့ပာ်အဂီၢ်လီ.

တံသူ “ဘျီ” ဖဲတံသံအမူအဆၢကတီၢ်န့လီ. တချုးတံလဲၤခူၣ်လီပှၤသံန့ပှၤဆိးသီပှၤသံဖဲဘျီပူန့လီ. အဝဲသုၣ်ဟးကဝီ, ဆုၣ်နီၤကဝီပှၤသံဒီးမၤလိာ်အသးဒီးထါတဖၣ်န့လီ. အဝဲသုၣ်ဆိးသီဝဲဒ်အံၤဒီးမၤလၢတံဆၢကတီၢ်န့လီ. ပိာ်မုၢ်တဖၣ်လဲၤဆူ “ဘျီ” ပူထဲဒ်ဖဲပှၤသံအမူအိၣ်အခါခါလီ. ဖဲတံဆၢကတီၢ်အဂၤန့ပိာ်မုၢ်တဖၣ်တဘၣ်လဲၤဆူ “ဘျီ” ပူဘၣ်န့လီ.

“ဘျီ” န့မုၢ်တံလီၤလၢတံမၤလှ်လှ်ထူသန့တံဆဲးတံလၢအတံဖဲတံမၤတဖၣ်န့လီ. အဒိ, တံမတံကီးကလၢ, တံအိၣ်လါခူးလၢအမုၢ်တံဘျီတံဘါအမူးဒီးတံဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်ကစၢ်သံခိၣ်မုၢ်ဃါလၢကမၤခူးမၤသံမၤဘုမၤဟုအဂီၢ်တဖၣ်န့လီ.

လၢတံန့အယိန့မုၢ်တံလီၤလၢတံဘျီထီၣ်ဘါထီၣ်သံခိၣ်မုၢ်ဃါ, တံဘျီတံဘါ, တံအိၣ်သကိးအိၣ်သကိး, တံအိၣ်သကိးသံခိၣ်မုၢ်ဃါလၢတံရံလိာ်သးအဂီၢ်န့လီ. တကးဒီးဘၣ်တံသူစုကီးအီၤလၢတမံၤဟံၣ်, ပှၤပိာ်ခါလိာ်ဘိတဖၣ်မံသကိးအလီၢ်, တံမၤမူးသးဖုံ မ့တမ့ၢ် တံသူၣ်အုးသးအုးအမူးတဖၣ်အဂီၢ်, တံစံညီပိတုတံအလီၢ်, တံသိၣ်လီသီလီဖိဒံမိသုအလီၢ်ဒီးတံထုကဖၣ်သုကမဲၤဟ့ၣ်တံဆိၣ်ဂ့ၤအလီၢ်န့လီ.

ကညီလုာ်လုာ်ထူသနူတၢ်စံာ်ညီၣ်ပီတု

တၢ်ပၤတၢ်ပြဲး : ဖဲပုၤကညီအပုၤတၢ်တၢ်အပူၤပုၤတၢ်တၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်
ကိးအိၤလၢစိုၤကျိၣ်လၢ “စကီၤ” ဒီးလၢပျီၣ်ကျိၣ်မ့ၢ်ဝဲ “စခိ” န့ၣ်လီၤ. “စကီၤ”
န့ၣ်ဘၣ်တၢ်ယုထၢထီၣ်အိၤလၢသဝီတဖၣ်ဒ်လုာ်လုာ်ထူသနူအသိးန့ၣ်လီၤ.
“စကီၤ” အဖီလၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးသဝီခိၣ် (သဝီသးပုၤ) တဖၣ်စုၣ်စုၣ်လၢဘၣ်တၢ်ယု
ထၢထီၣ်အိၤလၢအသဝီဖိဒ်န့ၣ်လီၤ. သဝီခိၣ်အဖီလၢန့ၣ်အိၣ်ဒီးဟံၣ်တဆံခိၣ်,
ဟံၣ်တကယၤခိၣ်တဆိဘၣ်တဆိန့ၣ်လီၤ. ပုၤယုထၢထီၣ်ထဲဒ်ပုၤလၢအတီအ
လီၤအိၣ်ဒီးသူးသ့ၣ်လၢကဝီၤလၢကကဲသဝီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်ဟံၣ်ကိးဒီးကနၣ်ဒ်ထဲသဝီခိၣ်လၢတၢ်ယုထၢထီၣ်အိၤထဲဒ်လုာ်
လုာ်ထူသနူတဖၣ်ဒီးလီၤ. သဝီသးပုၤတဖၣ်စံာ်ညီၣ်တၢ်ဒ်လုာ်လုာ်ထူသနူအတၢ်စံာ်
ညီၣ်ပီတုကျဲအသိးန့ၣ်လီၤ. လၢသဝီပုၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်အပူၤတၢ်ကဘၣ်လူၤ
ပိာ်မၤထွဲဒ်မိၢ်ပၤဖဲအတၢ်သိၣ်တၢ်သိဒီးတၢ်တဘၣ်လုာ်သ့ၣ်ခါပတၢ်အိၤနီတစဲး
ဘၣ်လီၤ.

လၢသဝီကိးဖျၢၣ်ဒဲးအပူၤတၢ်တီၣ်ထီၣ်ဟံၣ်စၢၤမုၢ်ကနီၤ, ဖိာ်သၣ်ခွါသၢဆံအခိၣ်
တဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤစၢၤတၢ်လၢနူသဝီတၢ်ဖဲတၢ်မၤတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ
အဂီၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂဲၤအပူၤလီၤ. ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအလၢအ

ဖၣ်ဘၣ်. တလိၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လဲၤထီၣ်ဂ့ၢ်လိၣ်လီၤသးဘၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤမၤဘၣ်
လိၣ်န့ၢ်က့ၤခံၣ်ခိၣ်ကပၤလၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲအစံၣ်ညီၣ်တၢ်အခါဒီးသနူထီၣ်အသးလၢ
ကညီတၢ်လှ်တၢ်လၢထူသနူအဖီခိၣ်လီၤ.

တၢ်မၤသံမၤဝိမ္မာ်ကဲထီၣ်ဒၣ်လဲၣ်တၢ်မၤအဟ့ၣ်လိၣ်က့ၤပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်တခါပၤဒီးမၤ
ဘၣ်လိၣ်ဖိးဒုန့ၢ်က့ၤအီၤလီၤ. တၢ်တစံၣ်ညီၣ်သံပှၤကြီၤကြီၤဘၣ်. တၢ်ကမၣ်အဒိၣ်က
တၢ်မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီချၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤသံမၤဝိမ္မာ်ကဲထီၣ်ခိဖျိအ့ၣ်
လိၣ်ဆိးက့ၤလိၣ်သးဒီးစုတလၢခိၣ်တလၢဒီးပှၤသံကွံာ်ဘၣ်ဖုးန့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢ
ကလိၣ်က့ၤပှၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်အဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးမၤလီၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်လၢ
တၢ်ကူၣ်သံန့ၣ်ဟ့ၣ်ဝဲအခွဲးလၢကမၤကၣ်က့ၤလိၣ်အသးလီၤ. ပှၤလၢဘၣ်တၢ်မၤသံ
အီၤအဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးအန့ၣ်ဖိထၢဖိတဖၣ်ဟ်ကဲပှၤမၤသံတၢ်ဒီးအပှၤဟံၣ်ဖိယိဖိ
တဖၣ်ဒ်အန့ၣ်ဖိထၢဖိအန့ၣ်အခါဒီးညီၣ်န့ၢ်မၤကၣ်က့ၤဝဲဒီးသဝီခိၣ်သဝီန့ၢ်ဒီးန့ၣ်ဖိသ
ဝီဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ့ၣ်အခွဲးဒီးဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

လှ်လၢထူသနူတဟ့ၣ်အခွဲးလၢကဘုၣ်သံပှၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကယိၣ်သံပှၤမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်.
တၢ်မ့ၢ်ထီၣ်လၢတၢ်ဟ်ဖျိၣ်ဟ်တံၤတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိ, တၢ်အချံအသၣ်လၢအိၣ်ဒီးအစုၣ်တ
ဖၣ်န့ၣ်ပှၤတဂၤအံၤတၢ်ကစံၣ်ညီၣ်အီၤခိဖျိတၢ်လိအီၤလၢမ့ၢ်ဒ်အနံၤအသီလၢတၢ်
ဟ်ပနီၣ်ယၢ်အီၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မူးတၢ်ရၢၣ်အမ့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ဘျၢၣ်, တၢ်လီ
တၢ်ဝုၤ, တၢ်အ့ၣ်လိၣ်ဆိးက့ၤ, ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဘုၣ်ဝဲတၢ်
ဒီးတၢ်မၤအဟ့ၣ်စ့အိၣ်လိးတဖၣ်ဒီးမၤလီၤမၤဘၣ်က့ၤဝဲလီၤ.

တၢ်မူးတၢ်ရၢၣ်မ့ၢ်ကဲထီၣ်လၢသဝီတဖျၢၣ်ဒီးတဖျၢၣ်, သဝီဖိတသဝီဒီးတသဝီအဘၣ်
စၢၤန့ၣ်ဒီးပှၤသ့ၣ်က့ၤသးပှၤလၢသဝီခံၣ်ဖျၢၣ်ဟ်ဖျိၣ်ထီၣ်အသးဒီးယုၣ်လီၤသကိးတၢ်
ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်လီၤ. ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးဒိကန့ၣ်မၤထွဲဝဲလီၤ. ပှၤလၢတဒိကန့ၣ်လူၤ
ဟိမၤထွဲဝဲတဖၣ်တခါဘၣ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်အီၤလၢသဝီပှၤန့ၣ်လီၤ.

ပှၤလၢမၤကမၢ်ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိန့ၣ်ဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲသဝီခိၣ်လၢဆီဖါကီၢ်
ဂီၤဂီၤတဘျီဒီးသံးတပလီၤလီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်တသဝီဒီးတသဝီလီၤဆီလိာ်
အသးလီၤ. ပှၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်ခဲၤလၢကိၢ်စၢ်ကိၢ်အဝဲသ့ၣ်အမၤအဝၤတဖၣ်မ့ၢ်
ယုလိးအိၣ်စုဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲလီၤ. ကဘၣ်လုၢ်ထီၣ်ဟံၣ်ထီၣ်စၢ်ကိၢ်ထံကစၢ်ကီၢ်က
စၢ်လၢအခိးသဝီလၢပနၢ်တန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပှၤကိးအိၣ်လၢ “အိၣ်ပနၢ်” န့ၣ်လီၤ.
တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ပနၢ်ဒ်သိးန့ၣ်သဝီကစုၣ်လီၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အံၤအခိ
ပညိမ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့ကဆိမၤကဆိထီၣ်က့ၤန့ၣ်သဝီန့ၣ်လီၤ.

ပှၤမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါလၢလီၤကမၢ်တချုးလၢအဖျိသးတဖၣ်စၢ်ကိၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်
စုအိၣ်လိးဒ်အံၤအသိးလီၤ. ဖဲမုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါတဖၣ်သ့ၣ်မုၢ်နံၤဖးမုၢ်သီဝံၤလၢ
ကဖျိအသးဒီးပှၤစိစၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ဟဲထီၣ်လၢအဟံၣ်ဒီးကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲစုအိၣ်လိးန့ၣ်လီၤ.

ဟိၣ်ခွါလၢအအိၣ်ဒီးအဟံၣ်ဖိယိဖိဒီးမုၢ်ကနီၤဖိမ့ၢ်လီၤကမၢ်န့ၣ်ဟိၣ်ခွါကဘၣ်ဟ့ၣ်
လိးဟိၣ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိၣ်သ့ၣ်ခွါဒီးဟိၣ်မုၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဝၤမ့ၢ်လီၤကမၢ်တခိဖိၣ်
သ့ၣ်ခွါတဂၤကဘၣ်ဟ့ၣ်လိးဝဲဟိၣ်မုၢ်တဂၤအံၤအဝၤန့ၣ်လီၤ.

မုၢ်ကမဲ, ခွါကမဲတဖၣ်မ့ၢ်မၤကမၢ်လိာ်အသးအယိကဘၣ်ဆဲးထိးဒီးဖျိအသးဒ်ပှၤ
မုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆဲးထိးန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကဘၣ်ဆဲးထိးဒီးတၢ်
ခိၣ်စု မ့တမ့ၢ် ဘီခိၣ်စုဒီးတၢ်သ့စိကွံာ်တၢ်ဒဲးဘးဒီးထိးအသ့ၣ်လၢအယုၤလီၤဝဲန့ၣ်
လီၤ. လၢကျဲအဂၤတဘျီန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲအဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်လီၤအတၢ်ဒဲးဘးခဲလၢ်လၢထိးတန့
အံၤအလိၤဒီးထိးဘၣ်တူၢ်သံအသးလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲထိးလဲၤခိဖျိသဝီအခါပှၤဆဲးထိးဒီးဘီမ့တမ့ၢ်ဝဲခိၣ်စုတဖၣ်လီၤ. ဖဲထိးလဲၤတူၢ်
သဝီချုးဒီးပှၤဘၣ်ဆဲးသံအိၣ်လီၤ. တၢ်လီၤတနီၤအိၣ်က့ၤထိးအံၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤ
တနီၤဟံၣ်တၢ်ကွံာ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. ဒိပုၢ်ဝဲ, ဒိဖိမိာ်, ဒိဖိမိာ်ကဒဲကဒဲမ့ၢ်မၤကမၢ်လိာ်သး

ကဒဲကဒဲနဲ့ဟဲ့ဝဲတံကမာ်အဒိင်ကတၢ်လၢအမၤတၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်ကွံာ်လၢသဝီ
ပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒီဘူးဒီတံၢ်ဒ်အမၤဒီတခါကဒဲကဒဲ, ဖိဒိၣ်ခါဒီးမၤဂံၢ်, ဖိဒိၣ်မုၢ်ဒီးဖါတံၢ်
တဖၣ်မၤကမၤလီၤအသးန့ၣ်တံၢ်တဲလၢအမၤတၢ်တလီၤကူလီၤကညီဒီးလီၤထွံာ်
လီၤထိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအမၤကမၤတၢ်ခံၣ်ဘၣ်အံၣ်စိၣ်ထံခွးလၢအကိၣ်ပူၤဒီး
တိၣ်နီၣ်စံာ်လီၤဆူဟံၣ်ဖိလၢလီၤ. ဖဲယီၤခိၣ်ထံးန့ၣ်အိၣ်ဒီးထွံာ်ဆၣ်ကျိးတခါဒီးဘၣ်
အိၣ်ဝဲတံၢ်အိၣ်ဖဲထွံာ်ဆၣ်ကျိးဒ်ထွံာ်အိၣ်အသးတစဲးလီၤ. တၢ်အံၣ်ပကိးလၢတၢ်
အိၣ်ထွံာ်ဆၣ်ကျိးလီၤ. ဖဲတၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်လၢသဝီပူၤအခါစ့ၢ်ကိးဘၣ်တိၣ်နီၣ်ဒီးစွါ
ဟးထီၣ်လၢသဝီပူၤဒ်ထွံာ်အသးလီၤ.

တၢ်တုၤတၢ်ဖျါ : လၢကညီဖိတဖၣ်အဂီၢ်မုၢ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခါအဆၢ
ကတီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဂ့ၤလီၤ. မိၢ်ပၢတဖၣ်ဟ့ၣ်အဖိတၢ်သဘျုးအကြး
န့ၣ်လီၤ. တၢ်ယုထၢမါ မ့တမ့ၢ် ဝါဖဲကစၢ်ဒၣ်ဝဲအသးသ့လီၤ. တၢ်မၤထါအမူးန့ၣ်
မ့ၢ်မူးလၢတၢ်ယုထၢတၢ်အဲၣ်တီ မ့တမ့ၢ် ဒီသိၣ်ဒီမ့ၢ်အမူးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢလုၢ်လၢ
ထူသန့အဂီၢ်စၢၤဂ့ၤအယိတၢ်တြီတၢ်လီၤကမၤတဖျါအသးယံးယံးန့ၣ်လီၤ.

ကညီကလုာ်န့ၣ်အပူၤတၢ်ပဲာ်ဖးကရူၢ်, ဘူးတံၢ်, အဆၢအါမးလီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်
တဂၤလၢအကရူၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးတညီနီၤဖျါအသးဒီးပုၤလၢတၢ်လီၤဂၤတဖၣ်ဘၣ်. မ့မ့ၢ်န့ၣ်
သက့ကညီကလုာ်ကဒဲကဒဲဘၣ်ဆၣ်နီၤဖးဝဲကရူၢ်ဒီးန့ၣ်ဖိထၢဖိအဆၢန့ၣ်လီၤ. အ
ဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သးလၢတၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယီၤအပူၤဒိၣ်မးလီၤ. ဖဲပုၤ
ကညီဖိတဖၣ်ကဒီးတုၤဒီးဖျါအသးန့ၣ်ကွဲးအဘူးအတံၢ်တခါဒီးတခါန့ၣ်လီၤ. ဟိၣ်မုၢ်
အဘူးအတံၢ် မ့တမ့ၢ် ဟိၣ်ခါအဘူးအတံၢ်မ့မ့ၢ်န့ၣ်ဖိထၢဖိလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအန့ၣ်ဖိ
ထၢဖိဘၣ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်ညီနီၤအမိၢ်အပၢတဖၣ်တြီဝဲအဖိလၢကဖျါအသးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်ဒၣ်ဝဲမ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးလီၤတဂ့ၤတၢ်ဆါ, ပသိၣ်တၢ်ဆါ,
တၢ်သးဘံးဒီးတၢ်ဆါအဂၤလၢအလီၤကံၢ်ဒ်တၢ်ဆါသ့ၣ်တဖၣ်အံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်

ကဘၣ်လဲၤကဟ် (န့ၣ်) စ့ၢ်ကိးဝဲပှၤအၢပှၤသီ, ပှၤကၢၣ်ပှၤကျူ, ပှၤဆှၢတခီတၢၤလၢအဂီၢ်, ပှၤပျူဒီးပှၤနၢ်တအၢ, တဲတၢ်တဘၣ်တဖၣ်လီၤ.

လီၤဆီဒၣ်တၢ်ကဘၣ်န့ၣ်ဖိထၢဖိလၢအဘၣ်ဆိၣ်အၢတဖၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လၢပှၤလၢအဘၣ်တၢ်ဆိၣ်အၢတဖၣ်ကဘၣ်ဆိၣ်အၢတုၤဖိစါလံၤစါနွံစါဒီးကတူၢ်ဘၣ်နီၢ်ခိၣ်သးအတၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်အယိၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်တုၤတၢ်ဖျိအပူၤတၢ်ဟ်ကဲဒီးမၤလီၤတၢ်ဒ်လၢ်လၢ်ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတဖၣ်သိၣ်သီတုၢ်ဟ်ဝဲအသိးလီၤ. တၢ်လီၤတနီၤနီၤဘၣ်လဲၤလၢ်ထီၣ်ဟ်ထီၣ်တၢ်လၢချၢၣ်လၢအဖဲအဖုတဖၣ်ဘါတုၢ်ဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, သံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါတဖၣ်အိၣ်တၢ်လီၤမ့ၢ်ဂ့ၤဝံၤမးကဲထီၣ်နီၢ်ဒီးမၤဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်လီၤလၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတနီၤနီၤတလိၣ်လၢ်ထီၣ်ဟ်ထီၣ်ဝဲသံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ယါဘၣ်ဒီးဖျိအသးဒ်ကညီလၢ်လၢ်အတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မ့ၢ်တဆှၢတလးမူးပိၣ်ခွါဆူဒးပှၤဘၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ်အီၤလၢတၢ်တုၤတၢ်ဖျိဘၣ်. လၢကကဲထီၣ်နီၢ်ဒီးမၤဝဲအဂီၢ်ကဘၣ်မၤဝဲဒ်လၢ်လၢ်ထူသန့အသိးလၢပှၤအါဂၢအမဲၣ်ညါလီၤ. လၢကညီအပှၤတဝါအပူၤမုၣ်ကနီၤဖိၣ်သ့ၣ်ခွါခံၣ်မ့ၢ်တဒီးတုၤဒီးဖျိအသးအိၣ်ယုၣ်တပူၤယီၤန့ၣ်တၢ်တဟ်အီၤလၢနီၢ်ဒီးမၤဝဲဘၣ်. တၢ်အိၣ်ယုၣ်တပူၤယီၤဒ်အံၤမ့ၢ်လၢတၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်တၢ်လုၢ်တၢ်လၢ်အယိၣ်န့ၣ်သဝီတတူၢ်လီၤအီၤလုၢ်တက့ၤဘၣ်. တၢ်မ့ၢ်မၤဒ်အံၤတၢ်နၢ်လၢမ့ၢ်တၢ်မၤဘၣ်ဒီးသဝီလီၤ. ဘီၣ်သိၣ်ဟဲန့ၣ်လီၤဆူသဝီပူၤဒီးမၤကီၤမၤခဲတၢ်သ့လီၤ. အယိၣ်ပှၤခံၣ်အံၤပှၤဟ့ၣ်အီၤတၢ်ကမၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်နီၣ်ဟးထီၣ်ကွံၣ်အီၤလၢသဝီပူၤခံၣ်လၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပှၤကညီစှီၤကစၢ်ခိၣ်ဖိတနီၤဖဲအဖိမုၣ်စးထီၣ်မုၣ်လိၣ်ဘိထီၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖဲစါတလီၤဟ်ဟဲထီၣ်တလီၤ အီၤအခါမ့ၢ်ဂ့ၤမၤအစးထီၣ်ဘုၣ်ဝဲထိးတဒုလၢတၢ်ကိးအီၤလၢ

“ထီးခိုးကျ” နှုတ်လို့။ ဖဲပိတ်မုတ်တကတည်းထီးခိုးကျနှုတ်ပိတ်ခွါတလဲလဲယူဆဲအိ
လာဘက်။ ဒီဖျံသုတ်ညှါဝဲလာပိတ်မုတ်နှုတ်အိတ်ဒီးအတတ်အိတ်တိ မှတမ့် ပှတလိတ်အိတ်
ဝံလံအယိနှုတ်လို့။

တတ်တဘက်ပှတဆိတ်ထီးခိုးကျဘက်။ တတ်ပညိတ်အိတ်ဒ်သီးတတ်ကသူအိတ်ဖဲတတ်ဖျိအနံ
အယိလို့။ ပိတ်ခွါလာအဆဲတ်လိတ်သီးဒီးအိတ် မှတမ့် သုတ်မုတ်နံဖးမုတ်သိတ်တကမုတ်သံ
နှုတ်တတ်တဘက်ဆိတ်အိတ်၊ ဒ်သံအိတ်ထီးအံဘက်။ တတ်ကဘက်ဘုတ်အိတ်တုအသးပှ
သံတစုနှုတ်လို့။ ဖဲထီးအံသံဒီးတတ်တဘက်အိတ်အိတ်ဘက်ဒီးတတ်ကဘက်နှုတ်လို့ကွံ
အိတ်နှုတ်လို့။ ဒ်မုတ်ကနီဖိတ်ဖတ်ကဆုမိတ်ဝါဖးထိတ်အသီးပှအိတ်မုတ်ကနီပှလာ
တဖျိအသးတဖတ်စွတ်ကီးကဆုမိတ်ဝါတုအသးပှတစုသုလို့။

ဖဲတတ်လဲထိတ်တလိတ်ပိတ်မုတ်ဒီးသုတ်မုတ်နံဖးမုတ်သိတ်အခါနှုတ် “စီတလိတ်ပံ” မုတ်ပှ
လာအရဒ်ကတတ်တကလို့။ ဖဲစီတလိတ်ပံလဲထိတ်တလိတ်ပိတ်မုတ်လာအမိတ်အပံ
အိတ်အခါတဘက်လဲကီးဝဲဖိတ်သုတ်ခွါအနီကစင်လာကဖျိအသးဘက်ဒီးကဘက်
လဲကီးဝဲဖိတ်သုတ်ခွါတကနှုတ်အသကီးလို့။ တတ်လဲကီးပိတ်ခွါဝဲနှုတ်အသကီးလာ
ကအုတ်ကိတ်အသးလာပိတ်ခွါဝဲနှုတ်အဂီလို့။ တတ်သုတ်မုတ်နံမုတ်သိတ်ဝံပိတ်ခွါတကမုတ်
မဟးဂီအတတ်အာတ်လိတ်နှုတ်အသကီးကဘက်ဖျိကွာအသးဒီးပိတ်မုတ်အံလို့။ ဘက်
ဆတ်တတ်အံတကထိတ်ညိတ်နှုတ်အသးဒီးတတ်ဘက်ဖျိသးလာတလးမူးအလိတ်စွတ်ကီးတ
ကထိတ်နီတဘျိဘက်။

ဖဲစီတလိတ်ပံလဲထိတ်တလိတ်ပှပိတ်မုတ်ဝံတတ်ခဲလက်မုတ်လဲအသးဂုဏ်ဒီးသုတ်မုတ်နံဖး
မုတ်သိတ်မုတ်ဝံဒီးအဝဲသုတ်ကဘက် “အိတ်ဆိ” လို့။ အဝဲသုတ်ကဘက်ဖိတ်ဆိမိတ်ဆိမိတ်ခံ
ဘုတ်ဒီးကဘက်အိတ်သကီးဝဲဒီးသံမိတ်မုတ်မုတ်ခုတ်ခုတ်နှုတ်လို့။ ဖဲတချုး “အိတ်
ဆိ” အခါပှမုတ်အဲဒီးတြိနှုတ်ပှတြိတတ်ဖျိအံသုတ်ဘက်ဆတ်ဖဲအိတ်ဆိဝံအလိတ်ခံ
ပှတြိတတ်ဖျိတသုနီတကလာဘက်။ တတ်မုတ်တြိဘက်ဆတ်တတ်တထာနှုတ်အိတ်လာစရိ
ပှလာဘက်။

ဖဲတၢ်လၢတၢ်ဖျါအမၤန့ၣ်ဖိဝါလၢအမၤတလးမူးပိၣ်ခွါဒီးအသကိးတဖၣ်န့ၣ်ဘၣ် တၢ်တိခိၣ်ရိၣ်မဲအီၤလၢစီၤတလိၣ်ပၢ်ဒီးလဲၤသကိးဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ် “ဖိသူ” အ ဟံၣ်လီၤ. လၢအတၢ်လဲၤကျဲဒီးဘိမၤထီၤဒီးသ့ၣ် ဝံၣ်သးဆၢတၢ်ကတၢ်ကျဲန့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ်ဖိသူတဖၣ်တခါကတၢ်တၢ်သးမိၤမ့ၢ်ဒီးတၢ်လိၣ်ပၢ်တမ့ၢ်ဝံၣ်မၤလုၢ်ဖိထီၤ ဖိတဖၣ်ဒီးလဲၤကိးဝဲဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ်အဟံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအလဲၤတၢ်ဆူတလးမူးပိၣ်မုၢ်အဟံၣ်ဒီးတလးမူးပိၣ်ခွါထီၣ်ယိအခါပၤသးပၢ်တ ဂၤကဘၣ်လူလီၤတလးမူးပိၣ်ခွါအခိၣ်ဒီးထံလၢသပၤထံ မ့တမ့ၢ် ဝံၣ်ပီၤအပူၤန့ၣ် လီၤ. တလးမူးပိၣ်ခွါအသကိးတဖၣ်ကဘၣ်မၤသ့ၣ်ဖးသပၤထံ မ့တမ့ၢ် ဝံၣ်ပီၤတၢ် အလီၤဘျဲးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတလးမူးပိၣ်ခွါထီၣ်ဆူဟံၣ်ဖိခိၣ်တၢ်အခါန့ၣ်ပိၣ်ခွါကဘၣ်ကၤထီၣ်ဝဲဆူကၤသီ လၢပိၣ်မုၢ်ထီၣ်န့ၣ်အီၤဝံၣ်သ့ၣ်ကုသးပၢ်တဖၣ်ကဘၣ်ဆၢထီၣ်တလးမူးပိၣ်ခွါဆူတ လးမူးပိၣ်မုၢ်အဒီးဒီးကသိၣ်က့ၤသီက့ၤပၤခံၣ်ဒီးပၤခံၣ်အံၤကကဲထီၣ်နီၣ်ဒီးမၤဝါလီၤ.

တၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါ : ပၤကညီတဖၣ်န့ၣ်ညီန့ၣ်အိၣ်ဒၣ်မၤတဂၤဝါ တဂၤလီၤ. တၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအစၢ်ဒိၣ်မးလီၤ. လၢကစၢ်ခိၣ်သဝီတ ဖၣ်တအိၣ်ဒၣ်လဲာ်ဘၣ်. လၢတၢ်လီၤတနီၤသဝီခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢနီၣ်ဒီးမၤ ဝါကလီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်. တၢ်တဟ့ၣ်အခွဲးလၢတၢ်မၤလံာ်လီၤဖျါတခါတၢ်န့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်ထံၣ်လၢပၤကညီတဝါအပူၤတလိၣ်လၢနီၣ်ဒီးမၤဝါကဘၣ်လီၤဖးလိာ်အသးဘၣ်. လၢတၢ်ဂ့ၢ်အါမံၤအလိမ့ၢ်တလီၤဖးတသ့တခါသဝီသ့ၣ်ကုသးပၢ်တဖၣ်မၤလီၤဖျါန့ၣ် အီၤလီၤ. တၢ်မၤလီၤဖျါ (လီၤဖး) န့ၣ်နီၣ်ဒီးမၤဝါထဲဒၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်ဟဲတီၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ် ဂ့ၢ်အါဘျီဝံၣ်အလီၤခံန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဆၣ်ညီၣ်န့ၣ်တၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးလၢတၢ်ကဘၣ်မၤလီၤဖးနီၣ်ဒီမၤဝၤခံၤန့ၣ်လီၤ. အခိၣ်ထံးအဝဲသ့ၣ်တဲဘၣ်လိာ်ဖိးဒုစၢၤဝဲဘၣ်ဆၣ်တဲဝဲမ့ၢ်တန့ၢ်တခါကိးဝဲနီၣ်ဒီမၤဝၤလၢအမၤလံာ်လီၤဖှၣ်ခံၤဒီးမၤအက့ၤအိၣ်လၢအကစၢ်အဟံၣ်လၢဒၤတဖျၢၣ်ယီအပူၤနွံသီဒီးအိၣ်သကိးမ့ၢ်ကိးမုၢ်နံၤန့ၣ်လီၤ. နွံသီဝံၤအလီၢ်ခံၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလီၤဖးဒီးဒၣ်တၢ်တခါတၢ်မၤလီၤဖးနီၣ်အီၤလၢကမျၢၢ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါသ့န့ၣ်လီၤ.

ဖဲခံခိၣ်ကပၤလီၤဖးဝံၤအလီၢ်ခံၣ်တၢ်ဟံၣ်ဖှိၣ်ထီၣ်ဒီးဟံၣ်ယီအတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ထူးတၢ်တၢ်ခဲလၢကိးနီၤလီၤဝဲၣ်သးသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တနီၤဖးလီၤဟံၣ်ယီတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဖဲ ထီၣ်ပှၢ်သီ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤအါထီၣ်, တၢ်လၢအဟဲပၣ်ဟံၣ်စၢၤတဖၣ်ဒီးနီၤဖးလီၤဆူပှၢ်လၢအကြးတဖၣ်ဘၣ်. ဖိလၢအဆံးတဖၣ်ဘၣ်ဟီၣ်မိၢ်အခံဒီးဖိလၢအဒိၣ်တဖၣ်ယုထၢလၢကဟီၣ်မတၢ်အခံဂ့ၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဝၤယုလီၤဖးအမၤသ့ဒၣ်ထဲလၢအမၤမၤကမၣ်တၢ်လၢလံာ်တဖၣ်အခါလီၤ.

- ၁. ဆိကမိၣ်လၢအမၤကဲတၢ်နါ
- ၂. အမၤတၢ်သကဲာ်ပဝးတဂ့ၤ
- ၃. အမၤလီၤကမၣ်ဒီးပှၢ်ဟီၣ်ခွါအဂၤ

ပှၢ်ကညီအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢပူၤပှၢ်မ့ၢ်တဲလၢပှၢ်တဂၤဂၤမ့ၢ်တၢ်နါန့ၣ်ပှၢ်န့ၣ်ဖိသဝီဖိတဖၣ်ပျံၤအီၤဒီးတအဲၣ်ဒီးဟံၣ်အီၤလၢသဝီပူၤဘၣ်. အဝၤစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်ပျံၤအီၤဒီးမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးအိၣ်ယုာ်ဒီးအီၤလၢအယိလဲၤဆူသဝီသးပှၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဒီးယုလီၤဖးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. သဝီသးပှၢ်တဖၣ်မၤလၢပှၢ်ဟီၣ်ခွါအတၢ်ဘၣ်သးဒီးဒုးလီၤဖှၣ်ဝဲဒီးအမၤလီၤ.

ဟီၣ်မုၢ်တဂၤအတၢ်သကဲာ်ပဝးမ့ၢ်ဟးဂီၤဒ်အမ့ၢ်ယုလီၢ်ပှၢ်တၢ်ဒီးတဟ့ၣ်က့ၤဝဲ, ဟ့ၣ်ပှၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤ, တမၤဟံၣ်ယီတၢ်ဖိတၢ်မၤဒီးအိၣ်ကၢၣ်အိၣ်ကျဲၤအယိအဝၤသိၣ်

က့ၤသီက့ၤအီၤအါဘျီဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တဂ့ၤထီၣ်တခါဒီးသိးပိာ်ခွါကပူၤဒီးတၢ်တဲအါတဲသီအဂီၢ်အတီၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဆူသးပၢ်အအိၣ်ဒီးယုမၤလီၤဖးအသးသ့လီၤ.

ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးအမၤအဝၤလံးဒီးမ့ၢ်လီၤကမၢ်လိာ်အသးန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ကမၢ်လၢအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်လိးက့ၤသဝီလီၤ. ပိာ်မုၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအဝၤမ့ၢ်လီၤကမၢ်ဒီးပုၤဖိၣ်သၣ်ခွါန့ၣ်ပုၤသးပၢ်တဖၣ်ကိးထံၣ်လိာ်ပိာ်မုၢ်အဝၤဒီးဖိၣ်သၣ်ခွါလၢအမၤကမၢ်တၢ်ဝံၤသံကွၢ်ပိာ်မုၢ်အဝၤလၢမ့ၢ်အအိၣ်ဒီးအိၣ်က့ၤဒီးအမၤကစီဒီခါန့ၣ်လီၤ. ပိာ်ခွါအံၤမ့ၢ်အိၣ်ဒီးကဒါက့ၤအမၤဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဖိၣ်သၣ်ခွါအံၤလၢတၢ်ကမၢ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်အဝၤတဂၤမ့ၢ်အိၣ်လီၤဖးတခါတၢ်ဒုးလီၤဖးအီၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပိာ်ခွါတဂၤအံၤမ့ၢ်မံးဒီးအမၤလၢအမၤကမၢ်တၢ်န့ၣ်ဟံၣ်လၢပိာ်ခွါအံၤပျၢ်အတၢ်ကမၢ်လံအယိတဟ့ၣ်လီၤဖှၢ်ဝဲလၢဘၣ်.

ပိာ်မုၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးမၤလီၤဖးအသးဒီးအဝၤဘၣ်ဆၣ်ကမၤလီၤဖးအသးဒ်ကျဲလၢအဖီခိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်အခွဲးအယၢ်စ့ၤဒိၣ်မးလီၤ. သဝီသ့ၣ်က့ၤသးပၢ်တဖၣ်မ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲလၢပိာ်မုၢ်တဂၤအံၤတူၢ်ဘၣ်သ့ၣ်သးတၢ်ဆါ, တၢ်နးတၢ်ဖှိၣ်လၢနီၢ်ခိၣ်နီၢ်သးခံမံၤလၢကိးမံၤမးဒီးဟ့ၣ်လီၤဖးဝဲလီၤ. ပိာ်ခွါမ့ၢ်မၤကမၢ်ပိာ်မုၢ်အဂၤခဲအံၤခဲအံၤဒီးမ့ၢ်မၤဘၣ်ဒိဟံၣ်ယိအမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ် မ့တမ့ၢ် မ့ၢ်မၤအၢမၤသီအမၤန့ၣ်အမၤယုလီၤဖးဒီးအီၤသ့လီၤ.

ဘၣ်ယးဒီးနီၢ်ဒီမၤတၢ်ယုလီၤဖးန့ၣ်မၤဒီးဝၤမ့ၢ်တိၣ်ပျၢ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ခဲအံၤခဲအံၤမးသဝီသးပၢ်တဖၣ်ဒုးလီၤဖးအီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်တၢ်နီၤဖးလီၤအီၤတုၤခံၤလၢကိးဘၣ်သးဒီးတူၢ်လိာ်ဝဲသ့န့ၣ်လီၤ. ပိာ်ခွါမ့ၢ်ဆီဟံၣ်ဆီယိကွၢ်ဒီးပိာ်မုၢ်အဂၤန့ၣ်တမၤန့ၢ်တၢ်နီတမံၤလၢဘၣ်. ပိာ်မုၢ်ကမၤန့ၢ်ကွၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢဟံၣ်ယိလၢအသ့ၣ်ထီၣ်တ့ၢ်ဝဲအပူၤခဲလၢလီၤ.

တံၢ်လုၢ်ဖိဖိ : ပုၤကညီတဖၣ်လုၢ်ဖိအဖိသ့လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တနီၤဖး
ဖိတံၢ်နီၤဒီးဖိလုၢ်ဖိအဆၢဘၣ်ဒီးဟ့ၣ်နီၤဝဲအတံၢ်န့ၢ်သါၣ်သးသးန့ၣ်လီၤ. လၢ
တံၢ်လုၢ်ဖိန့ၣ်တလိၣ်တံၢ်မၤဒီးလံာ်အါၣ်လီၤအီၤလီၤတဖၣ်ဘၣ်. ပုၤမ့ၢ်သ့ၣ်ညါအ
လုၢ်ဖိဝဲန့ၣ်ဘၣ်လံာ်လီၤ. မိၢ်ပၤလၢအလုၢ်ဖိတဖၣ်တချုးအသံန့ၣ်ကွဲးတ့ၢ်လံာ်ဒီးသး
ကနီၤဖးလီၤတံၢ်ဖိတံၢ်လံာ်, တံၢ်ထူးတံၢ်တီးဆူမတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အအိၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.
တနီၤနီၤအဝဲသ့ၣ်နီၤဖးလီၤန့ၢ်စ့ၢ်ကိးဝဲပုၤလၢအမၤဘျုးတ့ၢ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိလၢအအိၣ်ဖျၢၣ်ထီၣ်လၢဟံၣ်ဖိယိဖိမိၢ်ပၤတဂၤယိအဖိတဖၣ်န့ၣ်အမိၢ်အပၤမ့ၢ်ဖျိၣ်
မ့ၢ်ဂ့ၤ, ကဲဒိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤအိၣ်သကိးဝဲတပုၤယိယုယုဖိဖိန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်
ဖျိၣ်မ့ၢ်ယၢ်သနၢ်ကတညီၣ်န့ၢ်ဟ့ၣ်လုၢ်ဖိအဖိတဖၣ်ဆူပုၤဂၤအအိၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်
ပုၤလၢအကလုၢ်ဖိတံၢ်တဂၤအဖိမ့ၢ်တအိၣ်နီၣ်တဂၤဒီးမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလုၢ်ဖိသၣ်လၢက
ဟ့ၣ်က့ၤအတံၢ်န့ၢ်သါသ့ၣ်တဖၣ်တခီညီၣ်န့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤဝဲလီၤ.

မိၢ်ပၤလၢအဖျိၣ်တဖၣ်ညီၣ်န့ၢ်ပျဲလီၤအဖိဆူအဘူးအတံၢ်တဖၣ်အအိၣ်ဒီးမၤအလဲၤမၤ
စၢၤဒီးအိၣ်သကိးဒီးအဝဲသ့ၣ်လီၤ. တမ့ၢ်ဟ့ၣ်လီၤလုၢ်ဖိလီၤဝဲဘၣ်. အဝဲသ့ၣ်အက
စၢ်ဒဲၣ်အဖိမ့ၢ်တအိၣ်တခီညီၣ်န့ၢ်လုၢ်ဖိဝဲအဘူးအတံၢ်တဖၣ်ဒီးအမ့ၢ်အဖိဒိၣ်မ့ၢ်, အဖိ
ဒိၣ်ခါတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တံၢ်လုၢ်ဖိဖိန့ၣ်န့ၢ်မ့ၢ်ဒီးသးတံၢ်လုၢ်ဖိလၢကဟ့ၣ်တံၢ်န့ၢ်သါ
အကီၢ်ဒီးတလိၣ်လၢတံၢ်ကလုၢ်ဖိအီၤအိၣ်ဒီးလံာ်ခိၤလဲၤခိၤန့ၣ်ဘၣ်. ပုၤလုၢ်ဖိတံၢ်မ့ၢ်
ဂၢ်ဖါတံၢ်တဖၣ်တချုးစူးကွံာ်အသးန့ၣ်ဟ့ၣ်တ့ၢ်ဝဲအတံၢ်န့ၢ်သါလၢအကီၢ်ပုၤလၢပုၤ
ကိးဂၤဒီးအမဲၣ်ညါသ့န့ၣ်လီၤ. သဝီသးပုၤတဖၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါပုၤသံအတံၢ်ဘၣ်သးန့ၣ်
မၤထွဲန့ၢ်ဝဲဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

ပုၤကညီအတဝၢအပူၤတညီၣ်န့ၢ်လုၢ်ဖိဖိယဲဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်. တံၢ်နၢ်လၢမိၢ်ပၤလၢ
အလုၢ်ဖိဖိယဲဖိန့ၣ်ကသံကွံာ်ဒီးဖိယဲဖိအမိၢ်အပၤသံကွံာ်အသးလီၤ. အယိဖိယဲဖိ

ဖိတဖၣ်အမၤသၣ်ဆံးလၢပှၤကျိဒီးပှၤဟးဆဲးလၢကယုထၢသးသမူအတံၤသကိး
ဒီးဖိၣ်ယဲၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိဖိၣ်ယဲၤဖိတဖၣ်န့ၣ်ပှၤအဂၤတညီၣ်လၢ
ဖိအိၤဘၣ်ဒီးအမၤဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်ဘၣ်ကိးအိၤလၢအဝဲသ့ၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

မိၢ်ပၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဖိၣ်မ့ၢ်ယၢ်အယိပှၤစိၤတဖၣ်မ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢ်ဖိဖိသၣ်လၢတဒိၣ်တုၣ်
ခိၣ်ပှၤတဖၣ်န့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲမိၢ်ပၢ်အတၢ်ဘၣ်သးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပှၤတဒိၣ်တုၣ်
ပျဲအိၤလၢအကစၢ်အသးဒၣ်ဝဲလီၤ. ဖဲတၢ်ဒုးလၢ်ဖိဒ်အံၤန့ၣ်ပှၤန့ၣ်ဖိသဝီဖိဒီးသဝီသး
ပှၤတဖၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ဘၣ်လံ. တလိၣ်မၤဒီးလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤအိၤလီၤတဖၣ်ဘၣ်.

တၢ်လၢ်ဖိဖိသၣ်အိၣ်ဝဲ (၃) ကလုာ်လီၤ. ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢတၢ်ကလုာ်အံၤ
အဖိခိၣ်ဒီးတၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်လီၤဆိလိာ်အသးလီၤ.

- ၁. ဘၣ်တၢ်လၢ်ဖိအိၤလၢဘူးတံၢ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်စူးကွံာ်သးအယိ
- ၂. လၢ်ဖိဖိဒိၣ်တဖၣ်ခီဖျိအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအဖိတအိၣ်
- ၃. မ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်လၢ်ဖိအိၤမ့ၢ်လၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဖိၣ်ယၢ်အယိ

ဖဲမိၢ်ပၢ်စူးကွံာ်သးဒီးတၢ်လၢ်ဖိအိၤလၢဘူးတံၢ်တဖၣ်အခါပှၤလၢအဘၣ်တၢ်လၢ်ဖိအိၤ
တကၢတမၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢလၢအမိၢ်အပၢ်လၢလၢ်ဖိအိၤအအိၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်လၢကမၤန့ၣ်ဝဲ
အကစၢ်ဒၣ်ဝဲအမိၢ်အပၢ်အတၢ်န့ၣ်သၢအယိလီၤ. အမ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်လၢအလၢ်ဖိအိၤတ
ဖၣ်န့ၣ်ကကွၢ်ထွဲဆိပာ်စၢၤန့ၣ်အိၤအမိၢ်အပၢ်အတၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်
မၤဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်တၢ်န့ၣ်သၢတဖၣ်တခီကြးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲတၢ်သ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်
ဖိၣ်လၢအမၤအါထီၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်လၢအလၢ်ဖိဝဲမ့ၢ်ဒိၣ်တုၣ်ခိၣ်ပှၤ မ့ၢ်တမ့ၢ် ထီၣ်ပှၤတဒိၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လီၤကဒါ
က့ၤဝဲတၢ်န့ၣ်သၢခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်မ့ၢ်သံတ ချူးလၢအမၤန့ၣ်က့ၤအတၢ်န့ၣ်သၢတ
ခီအဘူးအတၢ်အမ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်နီၤလီၤလိာ်အတၢ်န့ၣ်သၢသ့လီၤ. မ့ၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်လၢ
အလၢ်ဖိအိၤကမၤန့ၣ်တၢ်လၢအကြးမၤန့ၣ်ဝဲတပူဒီးကမၤန့ၣ်အါထီၣ်ဝဲတပူလီၤ.

မုၢ်ဂၢ်ဖါတၢ်တဖၣ်မုၢ်ဆိဟံၣ်ဆိယီၤဒီးအဖိအလံၤမုၢ်တအိၣ်တခါကိးလုၢ်ဖိအဖိဒိၣ်တဂၢၤခံၤသ့လီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအိၤအံၤန့ၣ်မိၢ်ပၢ်လၢအလုၢ်ဖိတၢ်တဖၣ်မုၢ်စူးကွၢ်အသးဒီးအဖိဒိၣ်တဖၣ်ကမၤန့ၣ်ကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢ်လီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအံၤအမိၢ်အပၢ်လၢအအိၣ်ဖျၢၣ်အိၤတဖၣ်မုၢ်ဒီးဒုတၢ်အမိၢ်အပၢ်လီၤ. အယိဖဲအဝဲသ့ၣ်အမိၢ်အပၢ်သံအခါကြးမၤန့ၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲအမိၢ်အပၢ်တၢ်နီၢ်တဖၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢ်အဒိပုၢ်ဖဲအဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ.

ဖဲမိၢ်ပၢ်တနီၤဖျိၣ်ယၢ်တလၢအခါညီၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤအဖိဆူအဘူးအတၢ်တဖၣ်အအိၣ်လၢကလုၢ်ဖိဒီးဟံၣ်ကဲဝဲဒီးအဖိတၢ်နီၢ်အသိးလီၤ. ဖဲတၢ်လုၢ်ဖိအံၤအခါဖိလၢတၢ်လုၢ်ဖိတဂၤအံၤမုၢ်တပျုၤဒီးမုၢ်မၤစၢၤအမိၢ်အပၢ်လၢအလုၢ်ဖိအိၤအတၢ်မၤတဖၣ်ဒီးကဘၣ်မၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ်ဖိတၢ်နီၢ်အဂၤတဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါဖိလၢတၢ်လုၢ်ဖိတဂၤတၢ်န့ၣ်န့ၣ်အိၤသ့ဒီးဖဲတၢ်မၤတၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဖိတၢ်နီၢ်တဖၣ်အယိတၢ်မၤအကွၢ်ဒုၣ်လဲၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤခဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမိၢ်ပၢ်လၢလုၢ်ဖိတဖၣ်တအိၣ်လၢအခါအဝဲနီၤလီၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်သ့လီၤ.

ပုၤကညီတဖၣ်န့ၣ်တလုၢ်ဖိညီၣ်န့ၣ်ဖိသၣ်တဖၣ်ဘၣ်. ဘၣ်ဆၣ်လၢဟံၣ်ဖိယိဖိတန့ၣ်အပူၤမိၢ်ပၢ်မုၢ်စူးကွၢ်အသးခံၤလၢာ်န့ၣ်ဝဲလၢအဒိၣ်တဖၣ်ကွၢ်ထွဲက့ၤအပုၤတဖၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်တဖၣ်စူးကွၢ်အသးလၢဖိသၣ်တဖၣ်တဒိၣ်တုၢ်ခိၣ်ပွၤဒီးဘၣ်န့ၣ်အဘူးအတၢ်တဖၣ်ညီၣ်န့ၣ်ကိးလုၢ်ဖိအိၤလီၤ. လုၢ်ဖိဝဲအဒိၣ်မုၢ်ဂ့ၤ, အဆဲးမုၢ်ဂ့ၤသ့လီၤ.

တၢ်ဒီးန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢ် : မိၢ်ဒီးပၢ်အိၣ်ဒီးအခွဲးအယၢ်တုၤသိးလၢကပၤဆုၤဟံၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပၢ်တဂၤမုၢ်သံန့ၣ်မိၢ်မုၢ်ကမဲတဂၤကဘၣ်ဟံးမူဒါက့ၤဘၣ်လးတၢ်နီၤလီၤတၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်လီၤ. တဘျီဘျီမိၢ်ပၢ်ခံၤနီၤလီၤတယၢ်ဟံးစၢၤအတၢ်န့ၣ်သၢ်တချုးအစူးကွၢ်အသးစ့ၢ်ကိးလီၤ. အယိဖဲအမိၢ်အပၢ်သံအခါတၢ်ကနီၤလီၤအမိၢ်အပၢ်တဲတုၢ်ဝဲအသိးလီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲအမိၢ်အပၢ်ခံၤလၢာ် မ့တမ့ၢ် တဂၤကအိၣ်မူဒီးအခါဖိတဖၣ်တညီၣ်န့ၣ်ယုတၢ်န့ၣ်သၢ်တဖၣ်ဘၣ်.

ဟံၣ်မ့ၢ်သံဆိန့ၣ်မိၢ်န့ၣ်တၢ်န့ၣ်သါခဲလၢ်လီၤ. ဖဲမိၢ်မ့ၢ်တဆူၣ်တချုဒီးမ့ၢ်သ့ၣ်ညါလီၤ. အသးလၢကသံန့ၣ်ကိးဖျိၣ်အဖိအလံၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ပိၣ်သကိးဘၣ်ဃးတၢ်န့ၣ်သါ ဝံၤနီၤလီၤန့ၣ်ဝဲဒ်သိးသိးဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ. မိၢ်တဂၤမ့ၢ်သးသပူၤတခီဝဲၣ်မုၢ် မ့တမ့ၢ် ဝဲၣ်ခွါအဒိၣ်ကတၢ်တဂၤ (မ့ၢ်တပျါ) န့ၣ်ကဘၣ်နီၤဖးလီၤန့ၣ်ဝဲတၢ်န့ၣ်သါ တဖၣ်လီၤ. ဒီပုၢ်ဝဲၣ်အဂၤတဖၣ်မ့ၢ်တသးမံတခီကဘၣ်တၢ်ပိၣ်ဒီးသဝီသးပုၢ်တဖၣ် ဒီးနီၤဖးလီၤန့ၣ်ဝဲဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးန့ၣ်လီၤ.

မိၢ်မုၢ်ကမဲ မ့တမ့ၢ် ဟံၣ်ခွါကမဲတဂၤမ့ၢ်ထီၣ်ပုၢ်အသိန့ၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်လီၤကွံာ်အဖိ တဖၣ်လၢအတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမၤန့ၣ်သကိးဝဲလၢမါ မ့တမ့ၢ် ဝဲလၢအစူးကွံာ်အ သးတဂၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်ဝဲထဲလဲၣ်န့ၣ်တၢ်တဟ်ဖျါထီၣ်အီၤဘၣ်. အဝဲမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးနီၤဖးလီၤဝဲမ့ၢ်ဂ့ၤ, အဖိတဖၣ်မ့ၢ်ဆံးမ့ၢ်ဂ့ၤမၤသကိးယုာ်ဒီးအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲအသိသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိလၢအအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲအ သိတဖၣ်န့ၣ်တဘၣ်ဃးဒီးတၢ်န့ၣ်သါ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမါ မ့တမ့ၢ် အဝဲလီၤလံၤ တဖၣ်အတၢ်လုၤတက့ၤဘၣ်. ကမၤန့ၣ်ဒ်ထဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအမၤန့ၣ်ဝဲလၢအဖိ အမါခဲအံၤတဖၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤလီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်န့ၣ်သါတဖၣ်အခါတၢ်ညီန့ၣ်နီၤဖးဖိမုၢ်ဒီးဖိခွါတဖၣ် အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ကညီစှီၤလၢအအိၣ်လၢဖၣ်ပူၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်လီၤအဖိတဖၣ် လၢတၢ်ပိးတၢ်လီၤ, တၢ်န့ၣ်သါလၢတၢ်သုးကွံာ်အီၤသ့ဒီးအဖိမုၢ်တခီဟ့ၣ်ဝဲတၢ်လၢတၢ် သုးအလီၤအကျဲတသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢတၢ်သုးလီၤသုးကျဲသ့န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲပနၢ်, ကျိၢ်ဒီးကဆိတဖၣ်ဒီးတၢ်လၢတၢ်သုး အလီၤအကျဲတသ့တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲစံာ်လီၤပွဲၤလီၤ, သးကျိး, ယီၤကျိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့မ့ၢ် ကညီလၢပၤထံးတဖၣ်တခီထံၣ်ဝဲလၢဖိခွါတဖၣ်မ့ၢ်ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးအဂံၢ်အဘါ ဒီးကဘၣ်မၤဒုးအိၣ်အဖိအမါအယိဟ့ၣ်လီၤဝဲစံာ်လီၤပွဲၤလီၤ, ပနၢ်ဒီးကျိၢ်တဖၣ်န့ၣ် လီၤ. ဖိမုၢ်တဖၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲကမၤဒုးအိၣ်အီၤအယိတၢ်ဟ့ၣ်အီၤထဲကျိးမိၤ, ကရၢၢ်

ဧတဖန်လီၤ. ကျိန်စုဒီးဟံၣ်ယီၤအတၢ်ပိးတၢ်လိတဖန်တခိတၢ်နီၤဖးလီၤအီၤ
ပွဲၤသီးသီးန့ၣ်လီၤ.

ဖိလၢအကမၤန့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢမ့ၢ်တအိၣ်တခိတၢ်ဟ့ၣ်လီၤဘူးတံၢ်လၢအဘူးဒီးအီၤတ
ဖန်သ့လီၤ. ပှၤဟံးတၢ်န့ၣ်သၢမ့ၢ်တအိၣ်နီတဂၤတခိသဝီသးပှၤတဖန်ဟံးန့ၣ်ဒီးသူ
ကဒါက့ၤလၢန့ၣ်သဝီတၢ်ဘၣ်ဘျးအဂီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပှၤလၢအဘူးအတၢ်တအိၣ်
လၢကဟံးန့ၣ်အတၢ်န့ၣ်သၢတဖန်တအိၣ်ဒၣ်လဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤလီၤဟ့ၣ်တၢ်န့ၣ်သၢအခါဖိအဒိၣ်ကတၢၢ်ဒီးအဆံးကတၢၢ်န့ၣ်အရ့ၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်
လီၤ. ဖဲမိၢ်ပၢ်တဖန်သံဝံၤအလီၢ်ခဲဖဲအဝဲၣ်ဒိၣ်ကတၢၢ်တဖန်နီၤလီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါ
အပှၤအဂၤတဖန်မ့ၢ်တသးမံတခိပှၤအဆံးကတၢၢ်တဂၤဘျီဘၣ်နီၤလီၤက့ၤတၢ်န့ၣ်
သၢသ့န့ၣ်လီၤ. ဒီပှၤဝဲၣ်အဂၤတဖန်ကသးမံဖဲအပှၤသဒါနီၤဖးန့ၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

တဘျီတခိအဝဲသ့ၣ်အသးမ့ၢ်တမံလိာ်အသးန့ၣ်အမုၢ်ဂၢ်ဖါတံၢ်ဒီးသဝီသးပှၤတ
ဖန်ကနီၤဖးလီၤန့ၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်နီၤဖးလီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါလံာ်တၢ်အၢၣ်လီၤ
တအိၣ်နီတမံၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်အီၤဒီးတၢ်ဆၢတံာ်လၢအဖိးသဲစးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်န့ၣ်သၢအခါတၢ်ဟ့ၣ်ဖိသဒါတဖန်အါန့ၣ်ဒီးအဒိပှၤဝဲၣ်အဂၤတ
ဖန်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်အါဖိသဒါဒ်လဲၣ်န့ၣ်တၢ်လီၢ်တတီးဒီးတတီးလီၤဆီလိာ်အ
သးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လီၢ်အါတီးဖိသဒါတဖန်မၤန့ၣ်မိၢ်ပၢ်အဟံၣ်အယီၤဒီးဟီၣ်ခိၣ်
လီၢ်တဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်လီၢ်တနီၤဟ့ၣ်ဖိမုၢ်သဒါအါန့ၣ်ဖိခွါသဒါန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဖိမုၢ်သဒါန့ၣ်မၤန့ၣ်
ဟံၣ်ဒီးကရၢၢ်တဘျီယီၤဘၣ်ဆၣ်ဖိခွါန့ၣ်မၤန့ၣ်ထဲဟံၣ်ဒီးဖိမုၢ်န့ၣ်စၢၤလၢအဖိခိၣ်
တဂၤမၤန့ၣ်ဟံၣ်ကရၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖိသဒါအဖိခိၣ်ဖိန့ၣ်စၢၤမ့ၢ်အပိာ်ခွါဒီးဖိ
သဒါကမၤန့ၣ်ဟံၣ်ဒီးကရၢၢ်ခဲလၢာ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဖိသဒါတဖန်ကမၤန့ၣ်ဟံၣ်

ယီဒီးဟံင်ကရားတဘျီယီယုဒီးတံန့သါလတံနီလီန့တဖၣ်အဒိပုၣ်ဝဲအဂၤ
တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတံနီလီၤစံလီၤပွဲၤလီၤ, ကျိးကရားတဖၣ်အခါပုၤအဒိတဂၤကမၤန့တံလီၤ
လၢကလံၤစိးတကပၤဒီးကမၤန့လီၤဝဲတဆိဘၣ်တဆိဆူကလံၤထံးဒ်အဒိအ
ဆံးရဲၣ်လီၤအသးအသိးန့ၣ်လီၤ. အယိပုၤသဒါ တဂၤကမၤန့တံလီၤလၢကလံၤ
ထံးကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤအဆံးတဖၣ်တဘၣ်ဟံးန့ၣ်အဝဲဒိအတံလီၤလၢကလံၤ
စိးဘၣ်. မ့ၢ်ဘျီဟံင်ဘျီယီစုၢ်ကိးကဘၣ်ဘျီဝဲဒ်အဒိအဆံးရဲၣ်လီၤအသးအသိး
ကလံၤစိးဆူကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ. တံန့လၢပုၤအဆံးမ့ၢ်ဘျီဟံင်လၢပုၤအဒိကလံၤ
စိးန့ၣ်မၤဘၣ်ဒိပုၤအဒိသ့န့ၣ်လီၤ.

တံသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တံတံန့လၢတံၤတံန့တံၤအီၤလၢမိၢ်ပံဖဲလၢပုၤတဖၣ်
န့ၣ်လီၤ.

